



ՇԱԲԱՐԱՐԵՐԹ

ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

16րդ ՏԱՐԻ.—ԹԻԻ Ծ. (544)

1 ՄԱՐՏ 1903

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

Շաբթուան կապուժիւնը

ԿՐՕՆԱԿԱՆ

Մոլորեալը

ՍՍԱԿԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Սովորութիւնը կը յաղթանակէ (Իրական պատկեր մը բնատուեկան կեանքի անուշութիւններէն)

Գլխիկ

Կ'անձրեւէ (Բանաստեղծութիւն)

ՍԻՊԻՆ

ԴԲՈՆԻԿ

Լուրեր զանազան ու զարմանազան (Ռոմանտոր) ԱՐԻՍՏՈՂՈՄ

ՆՈՐ ԳԻՐՐԵՐ

Դատարարական խնձիր

ՀԱՅԿ ԱԳՈՆՅ

Լեզուներու ծագումը (Տեսութիւն մը)

ԳՐԻԶ

Խրատներ՝ ամոլներու (Ռոմանտոր)

ԴԻՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԳԵՂԱՐՈՒՄՍ

Նոր Ալքիմիան

Յ. Գ.

Անգլիացի բննադատի մը կարծիքը ֆրանսական գրականութեան վրայ

Լեօնարտո տա Վինչի

ԵՐԵՒԱԿ

Հնդկական Գեղարուեստը

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

Օրօրացները (Թարգմ. Աղեքս. Փանոսեան)

ՍԻԼՎԻՔԻՏԻՏՈՄ

Հարցումներ (Թարգմ. Աղեքս. Փանոսեան)

ԱՆՍՏՆԱՍՏՈՒՄ ԿՈՒԻՆ

Մոռցիր զիս (Թարգմ. Լ. Ք.)

ՇԷՅԲՍՐԻՐ

ՄՈՌՏՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

Դրուագ (Ռոմանտոր)

ԱՐՈՒՄԵՆԿ ՊԵՋԻՐՃԵԱՆ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Ներկայացուցչութիւնը Թուրքիոյ մէջ

Խ. Պ.

ԴՍԱԳՐԱԿԱՆ

Որմէնք են օրուան խնդիրները

Թուրքիեի յաստատեղումը

ՆՕԹԵՐ ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԷՆ

Նամակ կամ որ եւ է գրութիւն պէտք է ուղղել
Խ Մ Ր Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ե Ա Ն

درعليه ده غلطه ده قورشولو خاندہ نومرو ۷ زاغیک غزته سی اداره سی

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ «ԾԱՂԻԿ»

Կալաթա, Գուրչունլու Խան քիւ 7

RÉDACTION DE LA REVUE „DZAGHIK“

№7, Galata, Constantinople.

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ ԾԱՂԻԿԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԱՆԻԿ Է ԲԱՑԱՐՁԱԿԱՊԵՍ

Գաւառներոշ համար	տարեկան	60	դր.
„ „	վեցամսեայ	30	„
Պոլսոյ համար	տարեկան	50	դր.
„ „	վեցամսեայ	25	„
Արտատաճմանի համար	տարեկան	14	ֆր.
„ „	վեցամսեայ	7	ֆր.

ԶԵՌՔԷ ՀԱՏԸ ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՓԱՐԱՅ

Շաբաթաբերթ Ծաղիկ ստանձնած է հատուցանել Օրաբերթ Ծաղիկի օրէն
բաժանորդներոշ ոշնեցած պահանջը

Միշտ կողմէ, Շաբաթաբերթ Ծաղիկ, Օրաբերթ Ծաղիկի օրէն գործակալներոշ
եշ բաժանորդներոշ վրայ մնացած պահանջները գանձելոշ հոգը իր վրայ ա-
ռած ըլլալով, կը հրաւիրէ որպէս զի բոլոր, Օրաբերթ Ծաղիկի օրէն պարտք
ոշնեցող գործակալները եշ բաժանորդները, փոշքան իրենց պարտքերը վճարել:

Օրաթերթ Ծաղիկի գործակալներէն և բոլոր բաժանորդ-
ներէն կը խնդրուի որ հաճին անմիջապէս հաղորդել մեզ ի-
րենց պարտքին կամ պահանջքին հաշիւը:

Առանց բաժանորդագրի ներխաւման բաժանորդագրոշելոշ համար եղած
գրոշքիշնները նկատողոշքեան չեն առնոշիր:



ԾԱԶԻԿ



ՇԱԲԱՐԱՐԵՐ

ԱՄԵՆ ԿՈՄԻՏԵ ԿԱՐ Գ ՈՒԹԻՆՆ ՊԵՏԻ Ե ՍԻՆԴԻԿԱԼ
ԵՄ ԿՈՄԻՏԵ ԿԱՐ Գ ՈՒԹԻՆՆ ՊԵՏԻ Ե ՍԻՆԴԻԿԱԼ

16^{րդ} ՏԱՐԻ.—ԹԻՒ Տ. (544)

1 ՄԱՐՏ 1903

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՇԱԲՈՒԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՆԸ

Կալաթա, 27 փետ. 1903

Կիլիկիոյ նորոնտիր Կաթողիկոս Ամեն. Սահակ Սրբազան Խապուհան յառաջիկայ շաբաթու ճամբայ կ'ելլէ Երուսաղէմէն դէպ ի Ատանա. Նորին Ամենապատուութիւնը արժանաւայել պատիւներով Ատանա առաջնորդելու համար Երուսաղէմ գացած հրաւիրակներուն մէջէն մասնաւորաբար յիշատակելի են Մովսէս եպիսկոպոս Կէօմրի քանան եւ ամբողջ ազգին կողմէ Յարութիւն էֆ. Գարամանեան: Ասկից առաջ Մովսէս եպիսկոպոս հեռագրած էր արդէն Պատրիարքարան, որպէսզի Ամեն. Սահակ Սրբազանին Երուսաղէմէն Ատանա երթալու ճանապարհածախսը փութացուի: Պատրիարքարանէն, այս զի մուսին վրայ, հեռագրաւ 70 ոսկի զրկուեցաւ թէեւ Երուսաղէմ, սակայն վերջին երեքշաբթի օրը Մովսէս եպիսկոպոսէն նոր հեռագիր մին ալ հասաւ Պատրիարքարան, որով 30 ոսկիի գումար մը եւս կ'ուղւէր: Զարմանալի է որ 30 ոսկիի գումարի մը համար Մովսէս եպիսկոպոս պարտաւորուած կը դէպ ինքզինքը նորին Պատրիարքարան հեռագրելու Նախ, քիչ մը դժուարաւ կը հասկցուի թէ, այսքան տարիներէ ի վեր Երուսաղէմայ վանքին Լուսարարապետութիւնը ընելով Ամեն. Սահակ Սրբազան 30 ոսկիի չափ պատրաստ տրամադրելի գումար մը չունենայ, եւ ատոր համար Պատրիարքարան հեռագրուել եւ լուրի սպասուի:

Ուրիշ կարեւոր կէտ մըն ալ կայ, որ ոչ նուազ ուշադրութեան արժանի է, մասնաւորաբար որ այս երկրորդ կէտը, մեր առձային շատ աւելի լուրջ թերութիւններէն մէկը կը մատնանշէ: Եթէ Պատրիարքարանի վարչութիւնը հաճոյակատարութիւնը ունեցաւ ու միեւնոյն ատեն պատիւը ըրաւ Յարութիւն էֆ. Գարամանի, զինքը ամբողջ Ազգին կողմէ կաթողիկոսական հրաւիրակ նշանակելով, այս վերջինն ալ պէտք էր որ անդրադառնար

իրեն եղած պատիւին, եւ ի փոխարէն, նորոնտիր Կաթողիկոսին Երուսաղէմէն Ատանա փոխադրութեան ճանապարհածախսը գէթ ինք հոգար: Զի մարիտ է որ Յարութիւն էֆ. Գարամանեան իր անձնական քսակէն կը հոգայ իր ճանապարհածախսը, սակայն քանինե՞ր կան, որոնք միայն իրենց ճանապարհածախսը հոգալով սիրով յանձն պիտի առնէին Կաթողիկոսական հրաւիրակի տնտեսով Երուսաղէմ երթալ եւ անկից ալ նորոնտիր Կաթողիկոսին ուղեկցիլ դէպի Ատանա: Յարութիւն էֆ. Գարամանեան, որուն տալու կարողութիւնը չի պակսիր, չափազանց անտարբեր ու հասակը գտնուած է, ձգելով նոյն իսկ վերջին անգամուն, որպէս զի 30 ոսկիի երկրորդ առաքման մը համար Մովսէս եպիսկոպոս Երուսաղէմէն Պատրիարքարան հեռագրէ վերստին:

Ինչպէս արդէն ասկից առաջ ալ զրած էինք, ապահովաբար Ն. Ամենապատուութիւն Սահակ Սրբազան Խապուհան, յառաջիկայ Ա. Յարութեան տօնին Կաթողիկոս օծուած պիտի ըլլայ Կիլիկիոյ Աթոռին վրայ: Այս առթիւ սակայն կը ցաւինք որ, Խապուհան Սրբազանի նման աշխատաւոր մը նոր պաշտօնի մը կոչուելով, երբ Միաբանութենէն կը բաժնուի, կը գտնուին միաբանութեան անդամներ, որոնք ճիշդ հրաժեշտի պահուն, բոլորովին անկենցաղադէտ կերպով մը, Նորին Ամենապատուութեան զօգոհանալուն տեղի կուտան, այն տեսակ պարագաներու ներքեւ, որոնք անտեղի են արդէն:

Ներկայ շաբաթը Պատրիարքարանի համար, եթէ ոչ որոշումներով գէթ խորհրդակցութիւններով եղաւ բեղուն շաբաթ մը: Խառն ժողովը որ վերջին չորեքշաբթի օրը գումարուեցաւ նախագահութեամբ Ս. Պատրիարքին եւ մասնակցութեամբ Վսեմ. Գաբրիէլ էֆ. Նորատուեկեանի, իր օրակարգին վրայ ունէր Ազգ. վարժարանաց արածուագրի եւ Ազգ. կալուածոց սեփականութեան ու պահպանման պէս կարեւոր խնդիրներ ինչպէս նաեւ յարաբերական ու Քաղաքացիական օրենսդրութեան խնդիրները, որոնց մասին խորհրդակցութիւններ կատարեց:

Խառն ժողովը իր վերջին նիստին մէջ,

խորհրդակցութիւններ կատարելէ յետոյ, ի մասին Ա. Գործակատարի անուանումի պարագային, վերջնական որոշում մը տալը թողուց Քաղաքական Ժողովին: Յուսալի է որ Խառն ժողովը Ա. Գործակատարի ընտրութիւնը Քաղաքական Ժողովին փոխանցած ատեն, պիտի ուղէ նաեւ այս վերջնոյն ընել այն բոլոր թելադրութիւնները, որոնցմով միշտ ամէն ապահովութիւն կայ սպասելու թէ ընդհանուրէն թաղաքացու ելք մը պիտի ունենայ խնդիրը: Կը յուսանք որ Ա. Գործակատարի ընտրութեան, Խառն ժողովէն Քաղաքականին ձգուելը պարզ ձեւակերպութիւն մըն է միայն, եւ այս ընտրութեան Քաղ ժողովին անցնելովը, երբեք պատճառ մը չկայ ենթադրելու թէ խնդիր իր կարեւորութիւնը կորսնցուցած է կամ թէ նուազ հաւանականութիւն կայ որ արդիւնքը ընդհանուր զոհացում պատճառելու հանգամանքը ունենայ:

Ա. Գործակատարի խնդրին հետ զուգործաբար, նկատողութեան առնուած է Վարչութեան կողմէ առաջարկ մը, զոր ներկայացուցած է Կարապետ էֆ. Խաչատուրեան: Յարաբերական զիտանի բաղմախիստ տեսուչը առաջարկած է Ա. Գործակատարի պաշտօնը ի սպառ ջնջել անոր գործերը զանազան պաշտօնեաներու յանձնելով: Տարակոյս չիկայ որ անյարմար անձ մը այդ պաշտօնին կոչելէ աւելի աղէկ է բոլորովին ջնջել այդ պաշտօնը: Սակայն երբ մտածենք թէ, այդ պաշտօնին ճամբատապէս յարմար անձ մըն ալ կրնանք այդ գործին զուգործ տեսնել, այն ատեն հարկադրուած ենք յայտարարելու որ նախաւ մեծար պէտք է համարել, բուն գործին մարդը գտնելով, պաշտօնը անոր յանձնելը, քան թէ այդ պաշտօնը ի սպառ ջնջելը:

Խառն ժողովին կը ծանուցանէ բոլոր հեղինակներու եւ հրատարակիչներու որ եթէ իրենց հրատարակութիւններէն երկերիւ օրինակ մեզ զրկեն, թերթիս մէջ կը ծանուցանենք զանոնք ի հարկին, ունեց մասին քննադատական ուսումնասիրութիւններ ալ հրատարակելով:

ԿՐՕՆԱԿԱՆ

Մ Ո Ւ Ն Ո Ր Ե Ա Լ Ը

Լճու է անապատը ու ամայի, մութն է իջեր լերկ սարերու բարձունքէն, ու հորիզոնը տակաւ կը վարագուրեն թըխապոտ ամպերը յոգնած, որոնք հովերէն մտրակուած՝ կարծես խուճապով մը անհաբեկ զիտար կը հրճյալեն հսկայ լեռներու թեւերուն տակ ապաստանելու:

Կտպարի գոյնն է առած կապոյտ խորանը վերին ուր չեն երեւիր ոչ վերջալոյսին ցոլքերը մարմրուն եւ ոչ անխուփ աչուկները անտես հոլիներու. այս պահը ադամաժուլ կը կռչեն հովիւները խաշնարած:

Բնութիւնը քնանալ կը պատրաստուի իրեններովը, ասուններն ու անասունք խոնջած օրուան տառապանքէն կը քաշուին իրենց տեղիկն ու որջեր: Լուսնն ճպրուհները ճնշող ու ցախ սարեկները ոտտոտուն, ու չլսուի ալ եւս վերջին երգն ալ կարապին: Հոն՝ շատ հեռուն, ծոցն ամայի անապատին կը լսուի մերթ ընդմերթ ընդհատ ու սրտաբեկ մայանքը մէկ հատիկ մոլորեալ ոչխարին, որ բաժնուած իր փարախէն կը թափառի մոլորուն, անտէր ու անհովիւ: Ան կը նայի երբեմն նայուածքով մը ողորմուկ, տեսնելու յոսով իր բարի հովիւը, որուն սրինգին ձայնը մեղմոյշ դեռ կ'արձագանգուի իր ականջին ու իր սրտին մէջ:

Կեանքի անապատին մէջ, իր մտքին ու իմացականութեան լոյսը մարած, իր բանականութիւնը կորուսած ու իր տխուր վիճակին ելքն ու դարձանը խորհելու անկարող մարդ էակն ալ չի՞ նմանիր ճիւղաւ մոլորեալ ոչխարին:

Կարգացած էք երբեք անառակ որդիին առակը որ առակներու առակն է, իրական պատկերացումը խնկած մատրոն: Հոն ճիւղտ նոն առակին քովի կը կրպտա մուրի նաեւ իր փարախէն դուրս ելած, իր հովիւէն բաժնուած մոլորեալ ոչխարի մը առակը. Աւետարանին գահար առակներէն մէկն է աս առակը. Աւելի յուզիչ, աւելի ուշագրաւ ու արգահատելի չէ՞ք դտներ մոլորեալ ոչխարին վիճակը քան իր հորենական տունէն բաժնուած անառակ զաւկի մը պատմութիւնը, մէկը խօսուն ու բանական, որ իր վիճակին գիտակցութիւնը ունի, կը զգայ իր ապրած կեանքին դառնութիւնը, իսկ միւսը անխօս ու անբան անգիտակից իր կացուութեան:

Աւետարանի մատնանշած անառակ աղան, երբ կը զգայ իր մէջ ամօթի ու խղճի խայթը, արցունքոտ աչուրները վեր առնելով կը նայի գէպի պապենական տունը տանող ճամբուն, կը խորհի իր բարոյական անկումէն վերականգնիլ, կը

վճռէ յիշատակին երթալ վերագառնալ հոն ուր վստահ էր բաց գտնել հոր մը բազուկներն ու սիրտը: Երբ մարդ կը կորսնցնէ իր բանական ու հոգեկան զգացողութիւնները, դատելու ու խորհելու կարողութիւնները՝ ինչ տարբերութիւն կամ զանազանութիւն կրնայ ունենալ անբան ու մոլորեալ ոչխարէ մը, որ կենդանիներուն ամէնէն միամիտն ու անմեղը համարուած է:

Յիսուս չսպասեց որ մոլորեալը զայ գտնէ զինքը, ինք գնաց փնտռել զայն: Այն արի ու բարի հովիւը ամէն վտանգ յանձն առաւ, ու անվեհեր մտաւ հասարակ մահ կանացուներու կեանքի անապատին մէջ, անցաւ տրտմութեան ճորէն ու մահուան հովիտէն, իր անցքին վրայ ուր փուշ ու տատակներ բուսած էին հաւաքեց ժողովեց զանոնք, որպէս զի ալիւս անոնք չձակձկեն մերկ ոտուրները մարդուն, ու ասով Յիսուս հիւսեց այն փուշերէն ամէնէն թանկագին, ամէնէն չքնաղ պատկը իր գլխին: Դուռ վերջապէս փարախէն դուրս ինկած մոլորեալ ոչխարը, ոչ թէ զայն անառակ որդիին հօրը նման սեղմեց իր կուրծքին վրայ, այլ բարձրացուց իր վերաւոր ուսին ու անոր վերքերուն կաթնեղջիւրը իր սրտին սէրը: Յիսուս բարի ու անձնուէր հովիւը իր հօտին սիրոյն համար բարձրացաւ քառաթեւ կոչու փառքի մը վրայ ու բացաւ հոն իր սիրտը ուսկից ճառագայթեց ահրար կեանքերու, ու անով տեսան կրօնքի մոլորեալները իրենց կեանքի ճամբան՝ մահուան միջին ստուերներու մէջէն: Մոլորեալ ոչխարը մարդն էր ու զայն փնտռողն ու գտնողը՝ մարդ աստուածը Յիսուս:

Աւելի չի նմանիր սակայն եկեղեցւոյ այն վարձկան հովիւին, որուն փութն անգամ չէ թէ փարախէն դուրս են մնացած իր ոչխարները. թէ վտանգը մօտալուտ է անոնց հոգեպէս կորստեան, թէ մահուան խաւարին մէջն են մնացել անոնք, վասնզի վերջինները վառձկան են, իրենց հօտէն աւելի իրենց անձն ու հանգիստը կը մտածեն:

Յիսուս անձնուէր հովիւն էր հովիւներու. Ան իր անձը, իր կեանքը զրաւ կորսուած կեանքերն ու անձերը փրկելու համար: Ան, աշխարհի մոլորեալները հեռուէն կամ երկնքի բարձրութիւնէն չկանչեց իրեն, այլ ինքը վար իջաւ վեր բարձրացնելու համար զանոնք: Ան յանձն առաւ ամէն բան որպէս զի մտրդ էակը փրկէ հոգեպէս: Անոր ձայնը ձայներու ամէնէն անուշն էր, զոր երբեք լսած էր հողեղէն ականջը մարդուն, Անոր նայուածքն էր նայուածքներու ամէնէն յանկուցիչն ու հոգեցուցիչը, Ջաքէոնները հաւատոյ ծառին բարձրացնող, անաբղուած կիները իրենց մարմնոյ ցեխէն, իրենց կրկրաքարչ կեանքէն մաքրող ու սրբացնող, Պետրոսները իրենց տկարութեան մէջ զօրացնողը:

Ու ամէն անգամ մարդը որ բարոյական անկումներու մոլորանքը կը զգայ իր կեանքի թեքումներուն մէջ, թող յիշէ Անբարի ու անձնուէր հովիւը, Անոր ներկայութիւնը. Անոր երկնազգեցիկ ձայնը որ միշտ կը փնտռէ իր կորսուածներն ու մոլորեալները: Երբ մեր սիրտը կարծրացեր ու ցամքեր է հոն աղբիւրը աղնիւ զգացումներու, Յիսուսի վերաւոր սիրտը չկպի՞ր մեր սրտերուն: Երբ կեանքի ու զիդ ճամբէն կը շեղիք ու կը մոլորին ձեր քաղերը՝ Անոր պրկուած ոտքերուն բազա խուսի չէ՞ք զգար ձերիններուն. երբ ձեր ձեռքերը յանիրաւի կը քանդեն կը կործանեն ձեր ընկերոջ կեանքի շէնքը, չէ՞ք զգար Անոր խոցողաւոր ձեռքերուն շոշափումը ձեր ձեռքերուն: Օ՛հ անոր ձայնը միայն կը դարձունէ կը բերէ մեղի այն ցանկապատէն ներս, ուր ալ եւս խաժատող օձը չկրնար մուտ գործել թունաւորելու համար մեր նոր զրախտի երջանիկ կեանքը ու ծածկել զայն մահուան խաւարով:

Հոգւով մոլորեալներու վիճակը ամէնէն արգահատելի ամէնէն կարեկցութեան ու զթութեան արժանի վիճակն է, ու Յիսուս աւելի զանոնք փնտռեց ու ըսաւ անոնց. մի՛ վախնաք, ես քաջ հովիւն եմ, ես կը ճանչնամ իմիներս ու կը ճանչցուիմ անոնցմէ:

ՍՍԱԿԱՆ, ՎԱՐԴԱՊԵՏ

ԿՆՈՋ ԶԳԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ

Իտալացի գիտնական մը կը յայտարարէ թէ կիները նուազ զգայուն են ցաւերու դէմ, քան թէ այրերը: Այս պատճառաւ է որ կիները շատ աւելի դիւրսւ կը տանին վիրաբուժական գործողութիւններ: Իտալացի գիտնականը հարիւրաւոր կիներու վրայ փորձեր ընելով հաստատած է որ, այս վերջինները իրենց մատնեղան ծայրը, այրերուն զգացածին կէտին չափ միայն ցաւ կը զգան: Իտալացի գիտունին այս գիտողութիւնը հաստատած են նաեւ բազմաթիւ վիրաբույժներ եւ ատամնաբույժներ:

Դիտելի է սակայն միւս կողմէ որ կենոջ ցաւի հանդէպ նուազ զգայուն ըլլալը բնութեան կողմէ տեսակ մը նախազգուշական միջոց է. որովհետեւ կիներ պարտաւորուած ըլլալով կրկու օրգենիկութեան ցուերը, այս կերպով առաւել կամ նուազ պաշտպանուած է տառապանքներու եւ ցաւերու դէմ:

ՍՈՎՈՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՅԱՂԹԱՆԱԿԷ

ԻՐԱԿԱՆ ՊԱՏԿԱՆՈՒՄԸ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻ ԱՆՈՒՇՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷՆ Ա.

Այն իրիկունը՝ երբ Պ. Գրիգոր Համբարձումի տունն եկաւ իր վաճառատունէն, ինքնիրմէ կատարելապէս դժգոհ էր, եւ ժառանգութիւն չձգած աղգականի մը յուղարկաւորութենէն սաստիկ հարբուխով մը վերադարձող անկուտի ժառանգորդի մը չափ խոժոռագէմ:

Իր կնոջը հետ կուրաւորքը՝ որ իրենց ամուսնութեանն օրէն, այսինքն հինգ տարիէ ի վեր ամէն իրիկունն սովորական դարձեր էր իրենց կեանքին մէջ—ինչպէս սովորական են, օրինակի համար առտունները հացագործին հացը հատ մը աւելի նշանակելը կամ կաթնավաճառին զմեզ կէս առ կէս մկրտուած կաթով պատուելը—այն երանեալ անհամաձայնութիւնը որ խօսակցութեան առատ նիւթ կը մատակարարէ իրարու ըսելու բան չունեցող էրիկ կնիկներու՝ շատ սաստիկ ձեւ մը ստացած էր առջի իրիկունը, անանկ որ մեծայարգ Պ. Համբարձումին իր գժգոհութեանը բացայայտ մէկ գրաւականը տալու յարմար գիշերը բազմաթիւ մը վրայ անցուցեր էր փոխանակ ամուսնական լայնածաւալ մահակալին, ինչ որ ամուսնոյ մը դժգոհութեան արտայայտութեանը զերազրապէս ապուշ ձեւն է, մանաւանդ ձմեռ գիշերով մը՝ երբ ջերմաշափին սընդիկը կը յամառի զերոյին շուրջը թափաօրի:

Ու Պ. Համբարձումին արշալոյսին առաջին նշոյլներուն հետ իր միտքը լուսաւորող ճառագայթով մը բնազդապէս հասկցեր էր իր բնորոշ միջոցին ապուշութիւնը՝ մանաւանդ որ իր նաղելաշուք կէսը կատարեալ անմեղի մը խորունկ քունը քաշեր էր ամբողջ գիշերը՝ նոյն ամուսնական լայնածաւալ մահակալին տաքուկ ծալքերուն տակ, մինչդեռ ինք գիշերը անցուցեր էր փորձառապէս դադարի մը կազմելու թէ՛ նանսէն ինչպէս ապրած է կամ համբաւաւոր Անտրէն—եթէ դեռ կ'ապրի—այժմ ինչ կը զգայ սառուցեալ գօտիին տակ:

Առտուն՝ իր կնկանը տաքուկ անկողինին մէջէն իր չարածձի աչքերովը բազմոցին վրայի խեղճուկ վիճակին նայելը բաւեր էր, որպէս զի Պ. Համբարձումի ինքնիրմէ ելած՝ օրը մինչեւ իրիկուն կը ունէր անցընէ իր վաճառատունին մէջ. ութը յաճախօրդ փախցուցեր էր՝ անճոռնի պատասխաններ տալով անոնց հարցումներուն, վարկը կորսնցուցեր էր, պարտատուները զեղծող մեծ-աղաքին քով ամբողջ կէս կանգուն վեր չցատկելով աւոր գալը տեսնելուն պէս՝ ինչպէս որ սովորութիւն ունէր ընելու հանգարտաբարօյ օրերուն, եւ մինչեւ իսկ երեսին պոռացեր

էր պարտքը վճարելու համար ստակ բերող յաճախորդի մը, ինչ որ Եւտիքիոսի մոլորութեանը չափ անքաւելի հերցուած մըն է գործը գիտցող վաճառականի մը համար:

Ու հիմա որ գիշերը ցուրտ առնելէն փռնդտալով տունն կը վերադառնար, բոլոր այս անհաճոյ միջադէպներէն անցուած օրէ մը ետքը՝ զգացած զժգոհութիւնը խորանարդովը կը բազմապատկուէր մտաբերելով նոր կոուրտուքը՝ որ անշուշտ իր գալուստը պիտի բարեւէր home, sweet homeին մէջ:

Արդարեւ, իր տունէն ներս մտնելը բաւեց, որպէս զի նաղելաշուք Տիկին Աղնիւ Համբարձումին մինչեւ իրիկուն, կուտակուած զարոյթը դուրս պոսթկայ Մարգինիթի Բէլէ հրաբուխին ուժգնութեամբ, ինչ որ վայրկեան մը՝ Սէն-Ֆիէռի բնակիչներուն ամբողջ անարեկումը պատկերացուց, American Biographi մը ճշմարտութեամբ Պ. Համբարձումիի դէմքին վրայ:

—Դոնէ բարեւ մը կրնաս տալ, կը դռար Տիկին Աղնիւ՝ Prima donnaի մը նախանձը շարժելու աստիճան բարձր ձայնով մը, Զուլուններու մէջ կ'ապրիմ կ'որ արդեօք:

Պ. Համբարձումի ուզեց ձայնաշարին նոյն բարձրութենէն պատասխանել իր սիրտուն կիտուն, հետեւապէս Համբարձումի ուժգնութեամբ մը բացադանչեց.

—Ուզածիս պէս ապրելու ազատ եմ, իմ տանս մէջ ուրիշին կամքովը չեմ շարժիր:

—Բո՛ւ տունդ, քու տունդ, դռած անմիջապէս կինը, սա իմ բերած տունս չէ մի այդ քու տունս բաժնդ:

Յարձակումը շատ ուժգին էր, եւ ինչպէս զիտունները յայտարարեցին Բէլէ հրաբուխին համար՝ օդին մէջի ելեկտրականութիւնը կը բաւէր ամէն բան մոխիր դարձնելու համար:

Ընտանեկան հորիզոնին վրայ այս անակնկալ յեղաշրջութիւնը (cataclysm)՝ իր զօրաւոր ներգործութիւնը ունեցաւ Պ. Համբարձումիի ամբողջ շրջանի դրութեանը վրայ. Մեծն Նարոյէտին նման որ ամէնէն հանձարեղ յերչնչումները կ'ունենար ամէնէն անազին վտանգներուն դիմաց, մէկէն ի մէկ մտածեց թէ պէտք չէր խոնարհիլ ասանկ անարգանքի մը հանդէպ հետեւապէս ճիշտ այն ձեւով որ ծեր Հորասը «թող մեռնէր» կը պատասխանէ, համբաւաւոր «ինչ կ'ուզէիք որ ընէր երեք անձի դէմ» հարցումին, իր կընծը ըսաւ.

—Բո՛ւ տունդ, տունը քուկդ է, անանկ չէ. . . ըսել է որ ես հոս աւելորդ եմ. թեւեւ վրայ-ձգողի մը տեղ կը գնես կ'որ զիս. . . ալ վայրկեան մը չեմ կենար. հիմա պիտի ձգեմ ու երթամ իմն չեղող այս տունը. արդէն հինգ տարիէ ի վեր հոս

կ'ուզէ զատ ինչ տեսայ որ այս տունէն չկարենամ դատուիլ. դուն ալ Համբարձումի մը գտիր տէ, իրիկունները անոր հետ կուտէ:

Պ. Համբարձումի իր հանձարեղ դիտին մէջ յուսացեր էր այս գերադուրս սպասուած լիքով մեռեալ ծովու հանդարտութեանը փոխել Բէլէի որոտումները. անհաստատ քայլերով դէպի դուրս յառաջացած ատենը՝ ապուշ յաւակնութիւն մը — որ շատ սովորական է էրիկ մարդերու քով — իրեն յուսալ կուտար թէ անմիջապէս իր ոտքերուն պիտի գոցուէր վէս Աղնիւը եւ Եսթէրի մը խոնարհութեամբ զինքը սիրաշահելու պիտի աշխատէր:

Սակայն օդին մէջի ելեկտրականութիւններու ուժգնութիւնը մտթլմաթիկական ճշտութեամբ մը կ'ապացուցանէր նոր պոսթկումի մը անխուսափելիութիւնը, անանկ որ Պ. Համբարձումին, փոխանակ իր յոյսերուն իրականաւուն՝

—Բար մըն ալ ետեւէդ — ո՛չ բանաստեղծական բացադանչութիւնը լսեց իր նաղելաշուք կիտուն բերնէն:

Ի.

Տասնըհինգ օրէ ի վեր աղնուաշուք Պ. Գրիգոր Համբարձումի եւ իր կինը նաղելաւալ Տիկին Աղնիւ Համբարձումի (ծնեալ Կառարարեան) իրարմէ բաժնուած են. . . երկուստեք անհամաձայնութեամբ:

Պ. Համբարձումի հիմա կը բնակի Բերայի պանդոկներէն մէկուն մէջ վարձած մէկ սենեակը, ուր մահակալին բազմատարապէս ըլլալուն փոխաբէն, մըթնօրեան ալ ամուսնական հորիզոնին ուժգին փոփոխութիւններէն կատարելապէս զերծ է. մինչդեռ Տիկին Աղնիւ Համբարձումի տանտիրուհւոյն իրաւունքները լիութի կը վայելէ այն բնակարանին մէջ ուրկէ իր ամուսինը հեռացաւ, ինչպէս գիտենք, կալուածատիրական վիճարանութեան մը հետեւանքով:

Պառաւ Եղիսաբէթը՝ որ Տիկին Աղնիւի տղայութենէն ի վեր ընտանիքին ծառայութեանը մէջ կը գտնուի եւ որ սակայն իրիկունները գետնայարկին ձեռքունը գիտելու դատապարտուած էր Պ. Համբարձումիի տունն եկած ատենները, հիմա ընդունելութեան սրահը ելած է, եւ իբր գործը գիտցող աղախին մը որ ամբողջ ճիգերը կը թափէ Տիկինը շողորթութիւն:

Գիշերուան ժամը չորսն է, եւ Տիկին Համբարձումի՝ որուն հեշտաւեր աչքերուն վրայ քունը ծանրանալ սկսած է արդէն, մեկուտ կատուի նաղանքով ընկողմանած է բազմոցին վրայ:

Եղիսաբէթ իր խոսքոտ ձայնին սրինգի քաղցրութիւններ տալու ջանքով տոգորուած, համոզկեր չեշտերով կ'ըսէ իր տիրուհւոյն.

—Օ՛ր, փառք Աստուծոյ, տուններին տեղերնիս չէնք ու շնորքը գտաւ. ձայն

ձուռն չկայ. ան ի՞նչ էր էրկանդ մեկնելէն առաջ. դժոխք մը, ամէն իրիկուն կռիւ, ամէն իրիկուն դող ելլալ:

Տիկին Ազնիւ երբէք համամիտ չէ Եղիսարէթի կարծիքին:

— Անանկ ամա հիմակուան կեանքերնիս ալ բանի մը նմանած չունի. չիօսելէ պիտի ճաթիմ. դուն ալ չըլլայիր նէ սատեղը ողջ ողջ թաղուած պիտի ըլլայի:

— Էյ առջի վիճակնիս ասկէ ազէ՞կ էր մի:

— Անիկա չեմ ըսեր ամա, ատեն էր կ'անցնէր կոր. բան մը կ'ըսէին, բան մը կ'ընէինք. կարծես մարդուն սիրտը կը բացուէր. ինչ է նէ օրէ օր ասոր ալ կը վարժուինք կոր:

Եղիսարէթ՝ որ սրահին բազմոցներէն վերստին խոհանոցին խեղճուկ աթոռին մեծարանացը խոհարհելէ կը վախճայ, ինքնիրեն կը մոռայ:

— Հիմակուանները ասանկ են իշթէ. իրենց հանգիստը չեն գիտեր. անանկ մարդու մը ձեռքէն ազատեցար տէ, նորէն Աստուծոյ փառք տուած չունին:

... Միեւնոյն վայրկեանին Պ. Համբակունի գարեջուրի գաւաթի մը դիմաց յօրանջելու վրայ է Սբլանտիտի մէջ, որ իրենց տանը մէջ հանգիստ չունեցող ամուսնացեալներու շքասրահն է գիշերները ժամը չորսէն ետքը:

Իր դիմացը նստած է բարեկամներէն Պ. Կիկուսեան, կարծրացած ամուրի մը որ առաջին պարգեւը շահած է consommationները ուրիշներու վճարել տալու համբաւաւոր մրցումին մէջ:

Պ. Համբակունի քսանը հինգ անգամի չափ՝ կղակները իրարմէ զատելու չափ բերանը բանալէ ետքը ի խորոց սրտի անխով մը բաւ Պ. Կիկուսեանի:

— Այս ամէն գիշեր Պ. Թոքաղիւնի գաւաթներուն պահապանութիւն ընելն ալ կեանք է մի ետ:

— Կ'ուզես նէ սիրք երթանք — պատասխանեց անմիջապէս Կիկուսեան, որ աթոռը Համբակունի վճարել տալու կարելիութիւնը ընդնշած էր Համբակունիի դժգոհութեանը մէջ:

— Սիրքը մի. ան ալ ասանկ տեղ մը չէ՞ մի. գործ չունիս նէ նստէ ու նայէ. չիտակր այս Թափառական Հրեայի կեանքը քաջուելու բան չէ:

— Վախճամ առջի կեանքդ աւելի ազէ՞կ էր:

— Ազնիւը չատ առաջ գնաց, չէ նէ սորոր նայելով անիկա նորէն չէնք շնորհք ունէր:

Այս խոստովանութիւնը կատարեալ գայթակղութիւն մը պատճառեց Պ. Կիկուսեանի որ consommationները այնքան դիւրութեամբ վճարող ընկերէ մը զրկուելու վախը զգաց իր սրտին խորունկները:

— Այդ դժոխքի կեանքը այս հանգիստիդ կը նախընտրես կոր հա՛. ըսաւ կէս հեղնող ձեռով մը, ամէն իրիկուն կռիւէ հանգիստ տեսած չունէիր:

Գրիգոր Համբակունի՝ որ գերագոյն ջղաձգականութիւն մը կը զգար այն իրիկունը՝ զայրոյթ մը զգաց իր ընկերին շահագիտական հեղնութեամբ հանդէպ:

— Կռիւ ըսածդ ի՞նչ պիտի ըլլայ, պատասխանեց, կեանք ըսածդ արդէն պայքար մըն է:

Ինչպէս կը տեսնուի Գրիգոր Համբակունի մէկէն ի մէկ գէպ ի փիլիսոփայութեան բարձունքները կը սլանար:

— Անանկ է նէ, հեղնեց նորէն Կիկուսեան, մարդ եղողը պէտք է ամէն իրիկուն թշնամանքի փոխասացութիւն մը ընէ իր կնկան հետ:

Համբակունին բարկացաւ.

— Անիկա դուն չես հասկնար, ըսաւ, հիմակուան կեանքով խօսք խօսելը պիտի մոռնամ. ամէն իրիկուն զքեզ դիտելն ալ կեանք մը չէ ետ:

Ու ինչպէս որ հանձարի նշույ մը ողորած էր իր միտքը, կնկանը անարգանքին դիմաց, նոր ներշնչում մը վայրկեանական կազդուրում մը ազդեց իրեն՝ այս հոգեբանական վայրկեանին:

— Ի՞նչ կ'ըսես, ըսաւ, եթէ երթամ ժամու մը չափ այցելութիւն տամ կնկանս:

Կիկուսեան այնքան չպիտի զարմանար Բէնէդէրուի մէկէն ի մէկ դիմացը տեսնելով, որքան զարմացում զգաց Պ. Համբակունիի այս գաղափարը լսելով:

— Իմ ինչ ըսելուս մի նայիր, պատասխանեց, մտածէ թէ աշխարհ ի՞նչ կ'ըսէ:

— Աշխարհ... աշխարհ, մոռաց Համբակունի, աշխարհ ի՞նչ հոգս...:

Եւ իրենց խմած գարեջուրներուն ըստակը գնելով սեղանին վրայ՝ Սբլանտիտէն դուրս ելաւ, Կիկուսեանը աղաւթ ձրգելով որ ուզածին պէս վերլուծէ հանրային կարծիքը:

Գ.

Ժամը որ հազիւ չորսուկէսը անցեր էր ժամացոյցին վրայ, կէս գիշերին մօտեցած կ'երեւէր, եթէ Տիկին Ազնիւ Համբակունիի մոայլ աչքերուն գոցուիլը տեսնէիք:

Եղիսարէթ՝ իր Տիկնոջը ոտքերուն քով նստած, կը շարունակէր իր շաղակրատութիւնները, սովորական անհամուծութիւններով:

Մէկէն ի մէկ փողոցի դուռը զարնուեցաւ, ի մեծ զարմացումն տան տիրուհւոյն եւ սպասուհիին:

— Այս ատեն ո՞վ կրնայ ըլլալ, ըսաւ Տիկին Համբակունի, բազմոցին վրայ չըտուելով:

Եղիսարէթ պատուհանը բացաւ ու վար նայեցաւ:

— Էրիկդ, պատասխանեց կէս ահաբեկումով մը, վար իջնամ տէ՛ ճամբայ դնեմ:

Տիկին Ազնիւ, որ էրկանը խօսքը լսելուն պէս աչքերու արտակարգ փայլ մը ունեցեր էր, անմիջապէս սաստեց. Չըլլայ որ ատանկ բան մը ընես. յարգանքով վեր հրամցուր:

Վայրկեան մը ետքը, Պ. Համբակունի սրահը կը հրամցուէր, տարին միայն անգամ մը եկող ջոջ հիւրի մը արժանի մեծարանքով:

— Բարի իրիկուն, ըսաւ տունէն ներս մտնելուն պէս, ի՞նչպէս էք ազէ՞կ էք. ինքնիրեն մայրկեան մը երթամ նայիմ ինչպէս է ըսի:

— Ծառ ազէ՞կ ըրիք:

— Մէկ մը կրնամ երթալ այցելել ըսի:

— Իրաւունք ունիս. ի՞նչ եղաւ որ... ամէն տուն անանկ բաներ կ'ըլլայ:

— Այցելութիւն մը քաղաքավարական պարտք մըն է:

— Ի՞նչ ըսել է, տունը ձերն է, մարդ մը իր տունը երթալու կը մտածէ՞:

Սոսակցութիւնը շարունակեց կէս ժամու չափ, վայրկեանէ վայրկեան աւելի մտերմական ձեւ մը առնելով:

Պ. Համբակունիի ձայնը jeune premierի եղանակով մնար կ'առնէր, մինչդեռ Տիկին Ազնիւ չեմ գիտեր ինչեր կ'ընդօրինակէր Պօղ եւ Վերգիլէն, կամ Յլորիանի հովուերգութիւններէն, կամ Ռոմէօ ու Ժիւլիէթին:

Այդ խօսակցութիւնը — որ երթալով աւելի ցած ձայնով մը փոխանակուեցաւ արդէն — չկրցանք սղագրել:

Ինչ որ կրնանք ապահովապէս ըսել սակայն մեր ընթերցողներուն՝ սա է թէ՛ Պ. Համբակունի մոռցաւ այն գիշերը իր պանդոկը երթալ:

Եւ գուշակութեան մեծ կարողութիւն մը հարկաւոր չէ հասկնալու համար թէ... սառնամանեայ ծանօթ գիշերին նման բազմոցին վրայ շանցուց այն գիշերն ալ:

... Երկրորդ օրը վերսկսած էին Բէնէ լեւրան որոտումները. սակայն բնութեան այս անարկու երեւոյթները կորսնցուցեր էին իրենց սաստկութիւնը. որոտումները, հիմա տեղի կ'ունենային Վէսիլի մեղմ բորբոքումներուն նման:

Եւ աշխարհ գիտէ թէ հակառակ իր բոցերուն ու մուխին, բնութեան ամէնէն յանկուցիչ տեսարաններէն մէկն է պայծառ գիշերով մը Վէսիլի բորբոքումին հանդիսատես ըլլալը:

ԳԼԱՆԻԿ

Ք Ր Ո Շ Ի Կ

ԼՈՒՐԵՐ ԶԱՆԱԶԱՆ
ՈՒ ԶԱՐՄԱՆԱԶԱՆ

Երբ տալիս բացում եմ արձակ մի դաշտ
Ուր, գրողիկազրի պաշտոնիս հետ հաշտ,
Յանդեր հանկույթ մեջտեղ վաշտ առ վաշտ,
Կանոնաւորեմ նիւթեր բարե... պաշտ,
Եւ պարտիզպանի նման հոգածու
Որ ամէն թաղար, պուրակ և ամու
Աւարկայ կ'ընէ խնամքի պահում.
Կտաւ, ծաղիկի, առանձին, բողբոջի,
Զատ գառ, ու շագիթ սիրով կը մատչի,
Եւ ամէնուն ալ տուտ, բաւարար
Ասկելով անուշ ջուր, աղբ ու պարար
Կ'տնիկայէ որ հառաւէտ կախուղ
Ամէն մէկէն ալ ծաղիկի քաղարուղ
Քաղելով, բոլոր ծեր թէ նորատի
Այցելուներուն աչքի և սրտի
Եւ բերանի ալ վայելք տալ պիտի,
Պարտիզպանի պէս երբ ես ալ, կ'ըսեմ,
Էութեք յանգելու կոչումով վրեժ
Անտառիս բուրաստան «Ծաղիկ»ին ի սեմ
Տաղանդ, ներշնչում միտեմ չարաչար,
Գոհ և ուրախ եմ, ու չեմ տրտնջար
Յ'որչափ որ բազմին մէջ կատարել չար
Վարդի տեղ քաղել չը տար ինձ բանջար
— Մեր օրաթերթերն՝ որոնք շարունակ
Ամէն օր ունին շատ պարտաւ պահակ
Ուր, տըհատ, տըղէտ, անփորձ, բակրասիկ
Խմորներէն թրթուռն մի բանակ,
Խնդիրներն ամէն բանի ընդունակ
Կարծելով, բանին լոյս բերնի դանակ,
Եւ մտքով, յարուած աժան զոյգանակ,
Ոճով ու լեզուով անդոյն ու խառնակ,
Կտրած ամենքն ալ պատմել տ. խօսնակ,
Յօդուած կ'արտադրեն ահեղարանակ,
Եւ ընթերցողին՝ որ բնաւ չընէր քէն,
Որքան որ ալ իր հոգիին խորքէն
Զախորժի անոնց անճաշակ երգէն—
Օր մը գրածնին միւս օր կը հերքեն,
Սակայն ես երբեք, ո՛չ, չեմ ընդունիր
Որ տքնած ըլլամ այստեղ ի նանիւր
Եւ առւած լուրերս հարազատ և զուտ,
Հաշտեալ յանկարծ յերեւոյն կամ սուտ.
Իմ սերմեր պէտք է ծրլն անխառն,
Ուր սոսի եմ անկած, չը բուսնի սխառ,
Եւ բնաւ չըգայ ջախջախէ հերքում
Թէ՛ «վարդ անուանած ծաղիկը է զբրում...»
— Անցեալներն հոս իսկ, կ'անքէ իրական
Գրեցի Ելուպցի աղբառ աղջկան
Ամուսնութեան լուրն. աղբուրէ մ'յոտակ
Քաղեր էի զայն. — Եւ ահա՛ շնտակ
Ելուպցիներէն՝ հոս, խառնակուտակ
Բողբոջներ հասնին, և «Ի՜նչ պաղ կատակ,
Կ'ըսեն, «Այդ տղիկան ո՞վ է տուեր ստակ,
«Մին քէն, երկար, միւսն ալ կարծախառնակ
«Վարդապետները օրհնեցին պրտակ,
«Բան չը տուին, գրում՝ մտաւ իրենց քաղ...»
— Ո՞վ էլուպցիներ, որ քաղէր քաղի...»
Ես իմ գրածէս կէտ մը չեմ փոխեր
Քանզի անոր մէջ բաւ մ'իւրեւ, պակաս
Ըլուպէն՝ երբեք չը ծաղիկ վրտաւ.
Նոր հարսն ու փեսան տեսնան միմեանց խեր,
Սրտերուն հանգիստն ինչո՞ւ է փախեր.
Թող իրենց տրտնած նպատակն փոխարէն
Իրենց կոչումին հաւատարմութեն
Ծառայեն, և լուս տարաւորն խորէն,
Փոխադարձ, անկեղծ սիրով միարան
Դիւրութեամբ կտրեն թո՛ղ կեանքին ճամբան,

Եւ խնդրոց համար անընդհատ, չնչին
Իրարու հետ բնաւ թո՛ղ չը մարտնչեն :
Թող արտադրեն ու անդու արտադրեն,
Եւ յարգէ զիրենք համայնքն համօրէն... :

~~~~~

Բարեպաշտ Հայեր իմացան հարկաւ  
Թէ Բարեկենդանն անուծ իրեն և կաւ  
Խնդ ու պարի մէջ փըրկելով տակաւ  
Դրնաց և իր տեղ Մեծ Պաշտը եկաւ :  
Տան և հինգ օրէ ի վեր մեր երկունս  
Աղբայնները կ'ուտեն շատ սնունս,  
Լուրիս, ձիւթապաղ (Թըբերէն՝ զէթին)  
Եւ գրում կ'ուտան շատ ու շատ... ձէթին,  
... Եւ մեծ պահոց մէջ, մանաւանդ հիմակ,  
Ներքնապէս սե՛փ սեւ, արաքուստ ճերմակ,  
Ի՜նչ անուշ զէթեր փայտից համակ  
Մեղ կը հանգիւպին այլ ևս... անդամակ :

~~~~~

Դրչով ու մարով գործին, սեղմ, ուշեղ
Իրմանէն Վարդ. Հ. Սերոբեան Մուշեղ,
Որ Առաջնորդի պաշտօնն, յ'Արարիկը.
Շատ խրդճմտորէն կ'արկանէ ի կեր,
Մայիս ամսւան մէջ յառաջեկայ,
Կը լսենք թէ շնտակ Պոյի պիտի գայ
Կարգ մը տեղական գործերու յարմար
Կարգադրութիւններն ընելու համար :

~~~~~

Յայն իշխան Պարոն Մարգարոսովոյ  
Պոյոյ մէջ դեպան ըլլալէ յետոյ,  
Լաւ քաղաքագէտ, դեռ ո՛չ տքնած ծեր,  
Սրտի կաթնուածէ վերջերս մեռած էր.  
Ա. Պարոնարքը, գեր մ'ուղղած Աթէնք,  
«Իշխանին հոգւոյն հանգիստ կը մտցնէր»  
Ըսած էր անոր այլի կողակցին.  
Տիկինն Աթէնքէն թղթով մ'առանձին  
Այս առթիւ յայտնէր է Պարոնարք Հօր  
Իր երախտապարտ բղբացմանց հետ խոր  
Շնորհակալութիւն անկեղծ, անպղտոր :

~~~~~

Պոյաճի գիւղի Հայ արդարներէն
Քան և չորս հատը պատուաւորներ են,
Տօրթէօր Իզդէթ պէյ Բիշիկին կողմէ.
Գիւղացիք շատ գոհ եղեր են իրմէ :

~~~~~

Զարար աղայէն վերջը՝ Զարարեան  
Յովսէփ անուն անձ մը, տէր տաք արեան,  
Սամոնալընով՝ բոյց ծընած Իզմիր,  
Բաւական թըրով սոկիներ կարմիր  
Արժող քարուկեր սենեակներէ երկու՝  
Քարսամանօղլու խանին մէջ հուժկու,  
Քանի մ'օգտակար, բարենպաստակ  
Հայ հաստատութեանց բրեր է կրտակ,  
Իրենց մարդկային պարարերուն գիտակ  
Զոյգ Զարարներուն՝ ապրի՛ յիշատակ : (\*)

~~~~~

Սրվալ, նորնախ գլոյ ժողովներուն
— Որ չը մտայ իրենց վիճակն երբուն—
Ինչպէս կը գրէր երեկ Սուրհանդակ,
Ա. Պարոնարքը գրիկը է կոնգակ :

~~~~~

(\*) Այս լուրն առնելով «Մանգումէ» թերթէն  
Յանգերու ձեւին բերած եմ արգէն  
Երբ աչքին առաջ պարի «Սուրհանդակ»,  
Եւ զարմացում մը կ'ողորմ, գրծրնալի,  
Ու հիմալ ուղղել հարկ կը դատեմ հոս,  
Թէ քաղքին անուն՝ Սամոն չէ, — Սամոնս,  
Իսկ անունն տնձին միշտ տէր տաք արեան,  
Զարարեան չէ՛ բնաւ, հապա՛ Զարարեան... :  
— Ո՞վ անդուգական «Մանգումէ» տաւանոց,  
Սրբազրիներուդ տո՛ւր մէկ մէկ անոց,  
Որ տաւախալներ տալելով անհամար,  
Զը կարծուին զուր տեղ տըղէտ կամ տեմար... :

Նուրը ու փափաւոր մեր գրողներէ մին  
Վահան Մայեղեան՝ մեր բարեկամին  
Քոյրը, Մարտեան Տիկին Աթիկին,  
Կրթուած կին, ազնիւ մուշ, սէրա բզգայնիկ,  
Բըռնուած ախտէ մ'որ ներել չը գէտեր,  
Իր մտադաշտ հոգին յանձնէր է առ Տէր :  
— Մեր ցաւակցութիւնքն անկեղծ, օրտաղին,  
Վշտակիր եղբորն ու բնատնիքին :

~~~~~

Սըշերդ, Բարեբոյն առաջնորդներէն
Հոս հասած գրեր Ս. Մեռնուն կը խնդրեն :

~~~~~

Հիւանդանոցին մէջ — լաւ գաղափար —  
Պատըսպարելոց մարդափրարար  
Տալու համար զիւր, հանդէս ու մատան,  
Օղտակար նիւթեր ընթերցանութեան,  
Պաշտօնեաներէն ունեւ, կ'արտադրան  
Կանոնաւորել հոս մի թանգարան,  
Դաւաւորելով զիրքեր բոլոր  
Որոնք մինչեւ ցարդ անկարգ ու մուր  
Մընացած էին փոշիներու տակ :  
— Ծափելի են այս ջանքն ու նրպատակ,  
Զի այդ յարկին մէջ շատ կան մանուանդ.  
Տըկար մարմնաց հետ մտքեր ալ հիւանդ՝  
Զրկուած՝ դժբախտեան, ուսման սրտեղէն... :  
Որոնք ա՛յ առատ գէղք պիտի թերթեն :  
— Թո՛ղ հեղինակներն ալ նուիրեն անոր  
Օրինակ մ'իշխնոց գործերէն՝ հին, նոր :

~~~~~

Ագրիականի գաղջ ու կապուտիկ
Ծրիծրփուն ծոցին մէջն րրած տնիկ,
Շատ մը սէրտերու ի վաղցոյց մօտիկ,
Այնքան անուանի որքան խորտնիկ
Գեղոյն ու փառքոյն իրաւ մէկ հտաիկ
Պատմական քաղաքն է այն Վենետիկ
Ուրիկ՝ Դարութեանց բաներ, մեռնեալի,
Վաթմուն տարնի ի վեր հանգարակի,
Զափուած քոյկերով, յոյս, տոտիկ տոտիկ,
Տեւրով հաճելի, զգեստով խառնուտիկ
«Բազմավէպ» անուն, միշտ բազմադէտիկ
Հանգէտն ձայնը կ'ընէր մեղք մրտիկ... :
Թուշոյ մը պէս որ ամփոփած թեւեր
Բոյնի մը խորէն՝ դաշն, հեշտանդէր
Իր մեռնիւտ երգն, իր ձայնն անուեր
Անփոփոխ չէշտով մ'ուղղէ գէպ ի վեր,
«Բազմավէպ» հանգէտն ալ, իրաւ անգին,
Պերճ հանգստաւէտ Ղազարու Վանքին
Մէջէն — ուր խոստ ծոյս տրապարան, բէ՛ւր գիրք,
Տրամագրելի տնին խմբագիրը —
Հրմանայից, հիւթեղ նիւթերով աւելի,
Թեւեւ քիչ մը թանձր, յաւէտ կը փայլի... :
Հոն գրողներու խանգն ու մտքն լոյսեր
Կը վայելեն միշտ մեր յարգանքն ու սէր.
Սակայն մեր իզճն ու ջերմ մաղթանքն է որ
Լըրացունէ ան իր պակասաւոր
Կողմերն, համընթաց փոշին արտաքին,
Այնքան հաճելի ամէ՛նուն աչքին,
Գրական հաստաւ ու քերթուածներն ալ
Որոնց փութայ միշտ Էջեր բանալ,
Գրքուած խմբագրով, ա՛քրով ու շագիթ,
Նուրը, ճաշակաւոր ըլլան, լո՛կ ընտիր,
Եւ ոչ թէ տաղեր տրկար կամ միջակ
Զոր պիտի գրէր հոս ո՛ւ է գրչուկ.
Թատրերգութիւններն ալ, գործեր օտար
Թարգմանուած՝ մեղի շատ ախորժ չեն տար :
Իցիւ թէ Ս. Հարք, անոնց փոխարէն
Մեղ, լուրջ, ինքնազիր էլեր նուիրեն
Զորս անյաղ անյալ բղբացմամբ կարգանք
Եւ պատիւն իրենց բարձրանալ, յա՛ր թանգ :

ԱՌԽԱՂԱՍ

Յ. Գ. — Մեր պաշտօնակից թերթը «Մանգումէ»
Հոս ծանուցանել կը խնդրէ մեզմէ
Թէ՛ երկուշաբթի օրէն — անվրէպ
Պիտ՝ հրատարակէ Զօյալի մէկ վէպ
Թարգմանութեամբ մը խնամեալ ապարէն,
Այդ վէպին անունն է «Թեղէլ Ուրբէն» :

Նոր Գիւրգես

ՕԳՏԱԿԱՐ ՀԱՏՈՐԻԿ ՄԸ

Դաստիարակութիւն Անձին.— Հեղինակ՝ ձօն Սղիւրդ Պլէքի.— Թարգմ. Հ. Արսէն Ղազիկեան.— Գին՝ մէկ ֆրանք:

Վենետիկի Պատ. Հայրերուն բազմա- հատոր հրատարակութիւններուն մէջէն չեմ գիտեր հատ մը որ Հ. Արսէն Ղազիկեանի այս նոր թարգմանած փոքրիկ հատորին չափ օգտակարութիւն ունենայ՝ մեր մատուղ սերունդին համար:

«Դաստիարակութիւն Անձին կամ Խորհրդատու Երիտասարդաց» բացայայտիչ անունին տակ՝ խօսուած է իմացական, ֆիզիքական եւ բարոյական դաստիարակութեան վրայ: Հեղինակը՝ ձօն Սղիւրդ Պլէքի, հանրածանօթ ուսուցչապետ մըն է Էտիպուրիկի Համալսարանին մէջ. ու այսպէս շատ մօտէն առիթն ունեցած է ճանչնալ պատանիներն ու երիտասարդները, որոնց մասնաւորաբար ուղղած է իր խօսքերն ու խրատները՝ 133 էջերու մէջ խտացած:

Թարգմանիչը ծանօթ է ամէնուս: Ուրիշներ՝ պէտք եղած գովեստն ըրած են Հայր Ղազիկեանի գեղեցիկ գրարարին համար: Եթէ հոս ես համարձակէի իր աշխարհաբարին նկատմամբ բան մը րսել՝ պիտի աւելցնէի լոկ թէ՛ այս հատորով Հայր Արսէն ապացուցած է անգամ մըն ալ թէ քաջ գրաբարագէտ մը կրնա՝ նաեւ պրել ազուոր աշխարհաբար, եթէ ուղէ, եթէ ջանալ: Ու թարգմանիչին ճկուն եւ սիրուն աշխարհաբարը ինքնին գեղեցիկ յանձնարարական մըն է, որպէս զի այս հատորը գործածուի նոյն իսկ իբրեւ ընթերցանութեան գիրք մը, մեր վարժարաններու մէջ: Իբրեւ կանոն, Վենետիկի մասովին տակէն գուրս ելած հատորներու համար չենք կրնար դժբախտաբար այս յայտարարութիւնը ընել՝ աշխարհաբարի տեսակէտէն. կրկնապէս ուրախայի պարտագայ մըն է ուրեմն որ Հայր Ղազիկեան յաջողած է ընտրել թէ՛ յարմար յիթ մը թարգմանութեան եւ ի՛նչ կրցած է այդ դժուր կատարել՝ Ժողովուրդին մատչելի, ընթերցող դասակարգին ընդունելի ձեւի մը տակ:

Դրքին օգտակարութեանը վրայ խօսելով թարգմանիչը կ'ըսէ իր յառաջաբանին մէջ.— «Դրքոյկս, որ հազարաւոր երիտասարդ Անգղիացիներու համար անբաժան ընկերի դեր կատարած է, մեզի կ'երեւայ որ կրնայ ինչ ինչ ծառայութիւններ ալ մեր ազգին մատուցանել, մասնաւորապէս միջին եւ բարձրագոյն ուսանողական դասակարգերուն»:

Դիրքը բաժնուած է երեք գլուխներ

րու. առաջինը կը խօսի իմացական դաստիարակութեան վրայ: Այս առաջին գլուխուն նշանաբանն է կէօթէի սա խօսքը՝ «միշտ լաւ է բան մը գիտնալը»: Առաջին մէկ քանի էջերուն մէջ կը շնչուի մանկավարժական այն կարեւոր սկզբունքը թէ՛ ուսանելու՝ լաւագոյն կերպն է գործածել անձնական կամ ուղղակի դիտողութիւնը. թէ՛ գրքերու միջոցով ստացուած հմտութեան կցելու է զգայարանը. ներով ձեռք բերուած ծանօթութիւնը, որ վերջապէս աւելի կ'ազդէ ենթակային մտքին: Իրաւամբ ըսուած է թէ «գիտելը լաւ է. մտադրութեամբ գիտելը՝ լուսագոյն». ու այս լաւագոյն կերպին մէջ ինքնին իր մասնաւոր տեղը կը բռնէ պատճառաբանութիւնը:

Իմացական Դաստիարակութեան տակ խիստ շահեկան տեղեկութիւններ տրուած են այն դերին վրայ, զոր կը կատարէ երեւակայութիւնը: Արդարացի գիտողութիւն մըն է թէ ուսուցիչներ եւ աշակերտներ պէտք եղածին պէս չեն ըմբռնած այս կարողութեան խնամքով զարգացնելու պէտքը: «Անոնցմէ ոմանք պիտի արհամարհեն զայն՝ թէ՛ իբրեւ աւելի յարաբերութիւն ունեցող կեղծիքի քան թէ իրողութեանց հետ, եւ թէ՛ իբրեւ անօգուտ՝ ճշմարիտ ծանօթութիւններու ծարաւի փութալան աշակերտին: Բայց ամէն ոք գիտէ որ երեւակայութիւնն է որ զխաւոր գիտերը թելագրած է ամէնէն մեծ գիտուններուն: Ասոր մեծ օրինակն է կէօթէ՝ բուսաբանութեան եւ ոսկրաբանութեան վրայ իր նշանաւոր դիտողութիւններովը»: Երեւակայութեան վրայ խօսող հատուածը, ըստ իս, հատորին է՝ օգտակար մասը կրնայ նկատուիլ մանաւանդ որովհետեւ շատ հեղ սխալմամբ կը կարծուի թէ այդ կարողութիւնը գործնական օգտակարութիւն մը չունի: Ուսանողներու համար մանաւանդ՝ ջերմապէս կը յանձնարարենք այս հատուածին ընթերցումը: Հոն պիտի տեսնէք թէ փորձ ու հմտութեամբ մէջ իմաստասիրական խնդիր մը ինչ հնչտիւ լուծում մը կը գտնէ, ու պիտի համոզուիք թէ պատմական քաջածանօթ իրողութիւններ՝ բոլորովին գործնական ձեւի մը կը վերածեն բնագիտական կոնոտ հարցեր:

Երկրորդ գլուխը կը խօսի Ֆիզիքական Դաստիարակութեան վրայ. նշանաբանն է Սողոմոնի սա խօսքը՝ «Երիտասարդին փառքը առաքինութեան մէջն է»: Դրքին ամէնէն համոզող գլուխն է այս, որ ամփոփ կերպով կը խօսի առողջապահական կենսական գիտելիքներու վրայ: Ֆիզիքական դաստիարակութեան մասին այս գլխուն մէջ տրուած խորհուրդները մեզի համար կարելի չըլլայ գուցէ տառապէս գործադրել. խելացի ընտրութեամբ մը սակայն ամէն մարդ կրնայ իր միջավայ-

րին յարմարող բաներ մը քաղել անոնցմէ: Մտքի կրթութեան հետ մարմինը զօրացնելու անհրաժեշտութիւնը աղէկ բացատրուած է. ու ժողովուրդեան վրայ մէջ բերուած խրատականներէ բաւական է հոս օրինակել սա՝ հին առածը՝ «Ջուրը՝ պարկեշտ հեղուկ մըն է. երբեք ոճիր չի գործեր»: Առողջաբանական գրուածքի մը ինքնայատուկ արժէքը ունի այս գլուխը՝ առանձինն:

Երրորդ ու վերջին գլուխը կը ճռուէ Բարոյական Դաստիարակութեան վրայ, ճակտին վրայ կրելով Պլատոնի սա՝ նշանաւոր խօսքը թէ «մեծ պատերազմ մըն է, մեծ՝ կարծուածէն աւելի, ինքզինքը պարկեշտ կամ չար մարդ ընելը»: Իրաւունք ունի հարկաւ հեղինակը, երբ առաջին տողովը կ'ըսէ. «Հա հերեքէն է՝ կարեւոր գլուխը»: Ասոր տարակոյս չկայ բնաւ, քանի որ կ'ընդունինք թէ «բարոյական գերազանցութիւնը իրաւացի կերպով մարդկեղէն ամէն մեծութեան անհրաժեշտ տարրը նկատուած է»: Սիրուն ու գրաւիչ կերպով խօսուած է ա՛յն ամէն կերպերուն վրայ, որոնցմով պատանի մը կամ երիտասարդ մը «կրնայ սորվիլ կենսացաղաւթի բանաւոր էակի մը եւ ճէշդըլմէնի մը պէս»: Յետոյ մէկիկ մէկիկ նշանակուած են այն զխաւոր առաքինութիւնները, «որոնց ստացումը պէտք է երիտասարդներուն մեծ փափաքը ըլլայ, եթէ կ'ուզեն կեանքը, աստուածային սոյն պարգեւը, լաւագոյն եւ ազնուագոյն կերպով գործածելը»: Այս գլուխը բարոյախօսական ճշմարիտ գոհար մըն է:

Այս պղտիկ գրախօսականիս նպատակն էր ընթերցողներու ծանօթացնել գիրքը: Անկեղծօրէն խօսելով, չեմ կրնար երեւակայել մերազնեայ աշակերտներու եւ երիտասարդներու համար առ հասարակ ասկէ աւելի օգտակար գրպանի հատոր մը: Գինն ալ պղտիկ առաւելութիւն մը չէ՝. միայն մէկ ֆրանք: Այս ալ ինքնին Վենետիկի հրատարակութիւններուն համար բացառութիւն մը կրնայ սեպուիլ, քանի որ անոնք սովորաբար սուղ եւ ժողովուրդին անմատչելի գիւնրով կը հրատարակեն: Ջերմ փափաքս է որ մեր պատանիները կարգան ու կատարեն այս հատորիկին մէջ ամփոփուած գոհար խրատները եթէ փափաքող են իրենց անձին դաստիարակութեան:

ՀԱՅԿ ԱԳՈՆՅ

Շաբաթաբերք «Ծաղիկ» իրեն սկզբունք ըրած է անձնականութեան շուրջ քաղաքական վեճեր բնաւ չյարուցանել:

«Ծաղիկ» որովհետեւ անպատասխանի բազուլ բոլոր այն հրատարակութիւնները, որոնք անձնական գոյն ունին, զուրկ հանրութեան օգտակար քննադատութեան հանգամանքէն եւ կ'ուղղուին քերթիս խմբագրութեան կամ աշխատակիցներուն դէմ:

ԼԵՋՈՒՆԵՐՈՒ ԾԱԳՈՒՄԸ

Տոբզըր Արթրր Իվէնա, որ այս պահուստում Լոնտոնի մէջ շահեկան բանախօսութեանց շարք մը սկսած է նախա-Փիւնիկեան Այբուբէնին վրայ, յայտարարեց թէ նախնական մարդը խօսելէ առաջ գրածագրել սկսած է։ Առաջին ակնարկով մը այս տեսակ խօսք մը գիտունի մը ցնորքը համարուի թերեւս, որովհետեւ ընդհանրապէս ենթադրուած է թէ գծագրելէ առաջ մարդ պէտք է խորհրդածէ, եւ մտածումն ամէն ատեն խօսքին ծնունդը նշկատուած է, եւ ո՛չ թէ անոր ծնունդը։ Այս տեսութիւնը կը պաշտպանեն նոյն իսկ բանաստեղծները։ Շէլլէ կ'ըսէ։

Աստուծո՛ւ մարդուն խօսք տուաւ,
խօսքն ստեղծեց խորհուրդը։

Բայց այն ծառայութիւնները, զոր Տոբզըր Արթրր մատուցած է մարդարանութեան, Կրէտէի մէջ կատարած իր նշանակելի գիտելիքով, մեր վրայ պարտք կը դնեն որ իր խօսքերը խորունկ ուշադրութեան մը առարկայ ընենք, եւ հասկնանք թէ հո՞ս, իր կարծիքն է աւելի ճիշդը, քան բանաստեղծները։ Այս տեսակ խնդիրներու մէջ հին ժամանակներու աւանդական ծառայութեանց ազդեցութեան տակ կը գտնուինք գեո. նոյն իսկ Հէքլը գիտնականը, որուն հիմնութիւնը ամէն տարակոյսէ վեր է, կ'ըսէ, թէ «կանոնաւոր լեզուն իրական եւ զխաւոր յատկանիշն է մարդուն»։

Այսու հանդերձ մեզ ամէնուս ալ ծանօթ է որ կազմաւորեալ լեզուն մինակ մարդոց յատուկ չէ։ Թուրքեր, զոր օրինակ, եթէ խնամով դաստիարակուի, կրնայ մարդոց չափ յատկօրէն իրարու կցել բառերը։ Աւելին կայ. թուրքերը մարդուն չկրցածն ալ կ'ընեն. ամէն լեզուներն ալ հաւասար գիտութեամբ կրնան առատասանել, նոյն իսկ, ինչպէս Տարսվին կը հաստատէ, իր բառերը հարկ եղած տեղը կրնայ գործածել, ուրիշ խօսքով կրնայ իր միտքը բացատրել։ Ամենուս իմացած բանն է որ կրթութեամբ թուրքերը մը բարկացած միջոցին կրնայ իր գիտցած լեզուով յայտնել իր բոլորքը. թուրքերը կրնայ նաեւ «բարի լոյս» եւ «գիշեր բարի» բառ օրուան յարմար ժամերուն։ Դարձեալ, տարակոյս չկայ որ չունենին իրենց տէրերուն խօսքը մեծ մասամբ կը հասկնան։ Բայց չունենը, թէպէտ ընտանանալով աւելի ներդաշնակօրէն կը հասնեն, եւ հետեւաբար զանազան զգացումներ կ'արտայայտեն, չունին կանոնաւոր լեզու. հետեւութիւնը պարզ է. այս պարագային մէջ խօսքէն առաջ կուգայ մտածումը։

խօսքին բո՛ւն աղբիւրը եւ ծագումը մտածումն է, այսինքն այն կարողութիւնը, որով ընդհանուր ծանօթութիւններ կը կազմենք. այս կարողութիւնը մարդուն

հետ ունին նաեւ այն կենդանիները զոր «ստորին կարգի» սովոր ենք կոչել։ Բայց խնդիր է թէ մարդկային լեզուն ե՞րբ կանոնաւորապէս խօսիլ սկսաւ։ Հէքլը կ'ըսէ թէ աշխարհի վրայ մարդուն երեւալէն առաջ կապիւնման եւ անլեզու արարած մը գոյութիւն ունէր։ Թէ մարդ իր ծնունդէն մինչեւ որոշ չրջան մը կանոնաւոր խօսք մը չունէր բերնին մէջ, կրնանք հետեւեցնել սա իրողութեանն թէ, ներկայիս ալ նորածին մը այդ կարողութեան տիրանալու համար պէտք է կրթել զայն։ Նորածին մանուկ մը կապիկին չափ անկարող է կանոնաւոր խօսելու եւ թէպէտ կրնայ ինքզինքն արտայայտել տարբեր տարբեր ձանրերով, բայց երկար եւ զըժուարին վարժութենէ մը ետք միայն կը սկսի խօսքի։ Այսու հանդերձ նորածին մանուկին խոչակը եւ խօսելու համար ըստեղծուած իր բոլոր գործարանները առաջին օրէն անթերի վիճակ մը ունին. թուրքերին համար ալ նոյն բանը ճշմարիտ է։

Հետեւաբար, կրնանք եզրակացնել որ կանոնաւոր խօսքը բնական ձիւրքի մը արդիւնքը չէ, այլ արդիւնք մարդուն միջավայրին մէջ փոփոխութեան. Լեզուն ներու ծագման որոշ մէկ թուականը տալէ առաջ, պէտք է ուրեմն կասկածի թիւն մէջ դնել այդ տեսակ փոփոխութիւն մը մասնաւոր դարաշրջանի մը հետ։ Այս կարգի փոփոխութեան մը պէտքը զգալի եղած է երկրաբանական Մասային Շըրշանին միջոցին, երբ մարդիկ ստիպուեցան իրարու քով ապրիլ, որով, իրարու հետ խօսիլ։ Դաւով այն խնդրին թէ ինչ ձեւով սկսած են խօսիլ, պէտք է նորէն աչքի առջնել բերել թուրքերին եւ նորածինն օրինակը։ Երկու պարագային ալ խօսողը բառերն իրարու կապել կը սորվի, աշխատելով իր ուսուցչին ձայնները նմանցնել։ Տարվինի գաղափարն այն է որ ճիշդ այս ձեւով կատարուած նմանութիւն մը գլխաւոր աղբիւրը եղած է խօսքին բարեշրջութեան մէջ։ Տեսակ մը կապիկներ կան, որոնք խմբովին ճաշ ըրած առտենին, հսկողներ կը կեցնեն իրենց մօտը, որպէս զի վերահաս վտանգ մը չի խանգարէ իրենց հանգստութիւնը. Տարվինի գիտնէ որ հսկող կապիկները մասնաւոր շնչով աղաղակներ կը հանեն վտանգը ծանուցանելու համար եւ ասկէ հետեւեցուց որ խօսելու առաջին քայլն առնուած է սա պէս. հսկող կապիկներուն մէջ ամէնէն սրամիտը առաջին անգամ սկսած է տարբեր աղաղակ մը հանել, ջանալով իր ձայնը նմանցնել մռնչող առիւծին կամ վտանգի պատճառ եղող առիւծին։ Բայց կապիկները այս քայլն առած ու հոն կասած են, որովհետեւ եթէ այդպէս շրջար, հիմա անոնք ալ լեզու մը կ'ունենային։ Ինչ որ կապիկներուն եւ ուրիշ վայրի կենդանիներուն համար ճիշդ է, նոյն բանը ճշմարիտ կրնայ

ըլլալ նաեւ մեր նախահայրերուն համար, որոնք որջերու մէջ կը բնակէին։ Հետեւաբար, Լեզուներու ծագման թուականը գտնելու համար պէտք է մինչեւ երկրաբանական Չորրորդական Դար երթալ։

Իոյր այս տեսութիւնները ինչպէս պէտք է յարմարցնել Տոբզըր Արթրրի յայտարարութեան հետ թէ մարդ խօսելէ առաջ սկսած է գծագրել, Գեղարուեստն ալ իր ծագումը ստացած է քարայրներու մէջ բնակողներէն, որոնք ամէնէն հաւանական հնարիչներն են խօսքին, Տարակոյս չկայ որ գեղարուեստի մէկ քանի ճիւղերը գոյութիւն ունէին արդէն ասկէ առաջ ալ։ Գծագրելու համար մարդուն պէտք ունեցած առաջին գործիքը սրածայր առարկայ մըն էր, որով գծուած բազմաթիւ հնութիւններ գտնուած են։ Հնախոյնները կը հաստատեն թէ այդ առարկաները փորագրողները մարդիկ չեն եղած, այլ այն յառաջապահները, որոնք մարդ էակին անմիջական նախորդներն են եղած։ Բանի որ նախնական մարդը կարողութիւնն ունէր կայծքարի վրայ փորագրելու, ուրեմն կրնար նաեւ նոյն գործիքով գծագրել. եթէ ճիշդ է այս ենթադրութիւնը, ուրեմն իրաւունք ունի Տոբզըր Արթրր։

ԳՐԻՉ

ԱՄՈՒՆԵՐՈՒ ՈՒՐ ՈՐ ԿԱՆ

ՅՈՐԴՈՐԱԿՆԵՐ ՊԱՏՈՒԱԿԱՆ

Մի մոռնաք երբէք

Ամուք արու, էգ

Թէ ձեր միութեան օրերն առջինն կ'եղան երջանիկ. զանոնք յիշեցէ՛ք։

Երբ կէսդ ուղէ

Բան մը քեզմէ

Պէտք է տաս դուն

Ուղածն իսկոյն։

Դուք կը զղջաք կանուխ կամ ուշ

Թէ որ չուղէք խօսքեր անուշ

Առտու իր'կուն

Չեր ամուսնոյն։

Իրարու համար եղէք անձնուէր,

Այս թող ըլլայ ձեզ իմ սնկեղծ պատուէր։

Չըլլայ որ երբէք երկու ամուսին

Բարկութիւն, զայրոյթ զգաք միասին։

Անցած դացած մեղքի համար

Դուք, էգ կամ արու,

Մի գղէք իրարու

Սին դժգոհանք, զանգատ յիմար։

Էրիկ կնկան

Կինն ալ էրկան

Հետ թող շրջան

Ամբարտաւան։

Երբ սրդողիք իրարու հետ

Բնաւ մի՛ պահէք իրարու խէթ։

ՆՈՐ ԱԼՔԻՄԻԱՆ

3. 7.

Բայց դադարեալն աշխարհներէն գուրս էնեւ
 Դով և իրականութեան մէջ մտնելով , Վինչիի

կեանքը երբեք մասի բաժնուած է, կ'ըսէ Բագէր-
երեսուն տարի Ֆրէնչուայի մէջ, մասնաւորապէս
քան տարի Միլանի մէջ և տասններորդ տարի ալ
սոստանդական կեանք մը վարած է: Միլան այցե-
լող ամէն մարդու յիշողութեան մէջ անպատ-
ճառ կը տպւորուի Վինչիի յիշատակը: Ամէն
անոնք որ գացած են Միլանի Ա. Մարիամ եկե-
ղեցին, կը յիշեն անշուշտ տեսած ըլլալ յետին
բեկորները «վերջին բնութիւն»ին, զոր Վինչի նկա-
րած է սեղանատան թաց պատին վրայ, հոն ուր
խոնավութիւն կը ծորէ քաշերէն: Թերեւս կան
մարդիկ որ դեռ կը հետաքրքրուին կարգալ կէս-
թէի ընդարձակ նկարագրութիւնը և քննադա-
տութիւնը այս նկարին վրայ, որ տարակոյս չկայ
թէ Վինչիի հեղինակութիւնն է, ինչպէս է Մօնա
Լիզան, Լուվրի Թանգարանին մէջ:

Չարմանայի պարագայ մըն է սա թէ այս
մարդը, որ նկարիչ, բանաստեղծ, քանդակագործ,
ճարտարապետ, մեքանագէտ, հաշուագէտ, իմաս-
տասէր և երկրախոյզ մըն էր, ինչպէս կըցած էր
մեր ժամանակակից արուեստին սահմաններուն մէջ
իսկ մասնէ:

Վինչիի կեանքէն շատ մանրամասն կան
պատմուած, և ասոնց մէջէն մէկը մանաւանդ
շատ լաւ ցոյց կուտայ անոր բարձր արուեստին
գաղանիքը: Օրսֆորտի մէջ որ մը կենդանաբան-
ներու հաւաքոյթի մը մէջ Մը. Քուք ներկայե-
րուն ցոյց տուաւ քանդակ մը, որ կը ներկայա-
ցնէր ֆրանսական դղեակի մը ուրբապատկոյտ մէկ
ստանդարտը: Կենդանաբաններէն մէն քանդակին
վրայ լաւ մը նայելէն ետք բաւ թէ, անկող հա-
մանման պատկերն էր voluta vespertilio կոչուած
խեցիկին: Ներկաներէն շատերը հեգնական քի-
ծաղով մը պատմութեանցին, ցոյց Մը. Քուք միւս
ներուն պէս չբաւ, այլ իր ագիտութիւնը խո-
տովանելով հարցուց. «Ի՞նչ բռն է այդ»: Անմի-
ջապէս խեցիկն օրինակ մը բերուցաւ, և ցոյց
տրուեցաւ իրեն, քառածալ ստանդարտի պատկերը:
Այս յայտնութիւնը տնայացտարիկի տպւորու-
թիւն մը բրաւ «տգէտ հիւրին» վրայ որ մինչեւ
վերջ անոր վրայ խորհեցաւ: Քուք այն ատեն եղ-
րակացաւ թէ ֆրանսական դղեակին այդ ստանդարտը
շինողը Լէօնարտո սա Վինչին անշուշտ արտադրի
կարգի ինքնատիպ և զօրաւոր երեւակայութեան
տէր արուեստագէտ մըն էր — «կենդանաբանու-
թեան ուսանող մը որ բնական առարկաներ կը
հաւաքէր, անոնց գեղեցիկութեան գաղտնիքին թա-
փանցելու հաստատ մտադրութեամբ»: Այդ ար-
ուեստագէտը պէտք է ընտելութիւն ուսումնասիրող
մը եղած ըլլայ, քանի որ ուղղակի աղբիւրին կը
գիմէ, փոխանակ դետին ցեխոտ ջուրերուն մէջ
փնտռելու իր արկարները, հոն ուր հարկաւոր-
ներ կը թիւփարեն ու նիւթ կը փնտռեն: Այս
ամենէն վեր այդ մարդն այնպիսի մէկը պէտք է
եղած ըլլայ, որուն մէջ գեղեցիկին բնագործ և ար-
բըշտները պէտք է ամենէն արտապետող տարրն
ըլլայ: Ահա ասանկ մարդ մըն էր Լէօնարտո սա
Վինչի, որ մեռաւ արքայական:

ԵՐԵՒԱՆ

ՀԵՂԻԱԿԱՆ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍԸ

Nineteenth Centuryի փետրվարի թիւին մէջ
Մը. Հալլէ խոսելով հնդկական գեղարուեստին
վրայ, խոսիւ կը քննադատէ Անգլիացիներու ըն-
թացքը, որով ասելի կը քաջայերուին եւրոպական
ճարտարապետութեան գործերը քան բուն իսկ
հնդկի արուեստները: Յօդուածագիրը որ անդամ
է Կալկաթայի Գեղարուեստական Կաճառին, ներ-
շնչուելով Լորա Քրդըրի ծանօթ ծառէն, կ'ըսէ.
«Նոյն իսկ Գոթացիները և Վանալիները իրենց ա-
մէնէն կատարել պատկերամարտութեամբ, մեզմէ
աւելի քիչ փառ հասցուցին գեղարուեստին. և
մենք դեռ կը շարունակենք աւերումներ գործել
յանուն եւրոպական քաղաքակրթութեան: Եթէ
Գոթացիները և Վանալիները քանդակին գոնէ
վերաշինելու ոգին ալ ներշնչեցին յետոյ. իսկ
մենք, ազգ մը որուն գեղագիտական ճաշակը սե-
րունդէ սերունդ խաթարէր է իմաստակութեան և
թիւր բմբուսմանը հետեւանքով, անտարբերու-
թեամբ ջնջեցին հնդկի ժողովրդեան գեղարուես-
տական վառ գագուսները: Ինչ որ Հնդկաստանի
արդի վարչութիւնը բրած է հնդկի ժողովրդեան
բարբոթութեան համար, փետուրի մը չափ իսկ չի
կշռեր բազմամամբ այն փաստագրող ազդեցու-
թեան, զոր ունեցան Անգլիացիք հնդկ գեղար-
ուեստին վրայ:»

ՕՐՈՐՈՆԵՐ ԵՐԵՒԱՆ

Երբոր բռնուններն հեռական անդարձ,
Այ քափուր մընան բոյներն ու փսիւն...
Մեր օրորոցներն արդ ինչ են եղած:
Անոնց փայտերը կեր կ'ըլլան որդիւն:

Չեղնայա՛րկն է իմս, նեսուած խորն, ա՛յնպիս...
Մոռացումն՝ յուշիկ կրծէ իր փայտեր...
Չայն պիտի սիրո՛վ հաւքուրեքի ես.
Չի իմ մանկութիւնս հոն կը ծայրի՝ դեռ:

Անոր մէջ էր որ ինձ գիշեր եւ սիւ
Հովանի էին աչքեր մայրենի,
Որոնց խորն հոգիս՝ Սերն հեզեր հեշիւ,
Նորաբաց քիթերս ա՛յ յոյսն արփենի:

Մտերւաց սիրսին վրայ անկեղծ, անպոստ,
Եւ ձերիկն ալ, ջիւղ, անքի՛ծ կիներ,
Մեկ օրորո՛ց մը կ'երագեմք անդորր,
Այս կամ այն ձեռնով մի միայն տարբեր:

Բընագղն՝ սպրեշու սիրամիտի մի տեղ,
Տեւե միւնջեւ մեր սիւն արքուն մարդու:
Ահ, ինչո՛ւ ուրեմն, ա՛յնքան շուտ շատ եղ,
Օրորոցներ, զմեզ կը լիւնեմք, ինչո՛ւ...:

ՍԻՆԼԼԻ-ԲԵՐԻՍՏ

Թարգմ. ՈՂԵՐՄ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

ԼԱՐՏՈՒԹՅՈՒՆ

Ըսէ՛ ինձի, երբ երկնի յոյսերը, վառ գունաւոսակ,
Կը ցոյան, գեղ կոյսերու փայլուն աչքեր, փոխն տակ,
Արեւներէն այն շողշող ո՛րն է ծագողն առաջին,
Ո՛րն է մարդը վերջին:

Ըսէ՛ ինձի, երբ ծովուն յաւերժածուի յորդ ալիք
Ուռին, փոփրան, մըրընջեն գոռ փոքորիկն խաղալիք,
Ո՛րն անոնցմէ կ'արձակի իր հառաչանքն առաջին,
Ո՛րն իր տրտնջը վերջին:

Ըսէ՛ ինձի, երբոր սիրեն, զգայնոս, յողորդ, անհամբեր,
Քաղցր յոյզերու, ցաւերու մէջ կ'ըստաւի տարբեր,
Ո՛րն է իր Սերն, հեշտալից խանդն, զմայլումն առաջին,
Ո՛րն իր պատմանք վերջին...:

Թարգմ. Ա. Փ.

Ա. ԵՐԵՒԱՆ
(ԴԵՐՄԱՆ ԲԱՆԱՍԵՂՄ)

ՄԱՌՏԻՆԻ ԶԵՍ

Երբոր մեռնիս չըլլայ որ յաւ ինձի համար,
Կամ երբ յոյսն զոյսն ինձի յորդ տրտնալար
Կոչնակին որ պիտի գուծէ պիղծ աշխարհէն
Մեկնումս անդարձ, դեպ չիրիսն ուր ցեցեր սիրեն.
Երբոր կարդաս այս տողեր, ոհ. մի յիշեր
Այն ձեռքը որ գրեց զմեռնիս: Իմ սերսն էր
Կ'ուզէ արդեօք որ դուն յաւեւ մոռնաս զիս,
Հոգիս, չէ՛ որ վրաս խորհեղով պիտի՝ տառապիս:
Երբ մարմինքս երկրին խորեւն ըլլայ անհետ,
Չըլլայ, կ'ըսես, որ յեղեղեւ անունս խեղճուի,
Այն քող սերդ ալ իմ կեանքիս հետ ըլլայ մոռնուի.
Չի մի գուցէ այդ աշխարհը՝ սուտ իմաստուն.
Ծաղրե՛ք ինչի, ինչո՛ւ որ զիս յար կ'ողորմաս դուն:
Թարգմ. Լ. Ք.

ՇԵՐՄԱՆԻ

Կ՝ԱՆՆԱՐԵԼԷ

Կ'աննարելէ, կ'աննարելէ . . .
Մոռք կապարէ երբեքին մէջ աննըշոյ
Սեւ ագռաւներ կ'իջնեն վերէն հոյ՛ ի հոյ՛
Յուդարկաւոր վաղուց մեռած սերերուն,
Ձոր այնքան հեշտ ծայնով երգեց մեզ զարնուն:

Կ'աննարելէ, կ'աննարելէ . . .
Կաղանխի ուսերուն մէջ նիհարցած
Մըմնուցի պէս դեռ կը լըսուի հեւք մը ցած,
Արձազանգը հոգիներու առանձին
Որով իրենց տխուր սերերը լացին:

Կ'աննարելէ, կ'աննարելէ . . .
Եւ այդ հեղիկ շրջիւնին մէջ, ես յանկարծ,
Անոյ՛ վանկեր կ'ընդերձարեմ սիրարժարծ,
Որով հոգւոյ աշխարհներէն մեզ կուզան
Ձուրին, հովին կառչած, ծայնէր սիրական:

Կ'աննարելէ, կ'աննարելէ . . .
Դեղնած քերթերը ճըմռելով պուրակին,
Որով երեկ դեռ արեւուն կըրակին
Իրենց կեանքի քուրման նուրբ շրթեր
Կը խրկեին վեհեղբայր յուսակեր:

Կ'աննարելէ, կ'աննարելէ . . .
Եւ, որ մըն ալ մեր դաւքանին հոգին վրայ,
Որ դեռ մեզի սուտ երազ մը կ'երեւայ,
Պիտի երգեն այդ աննարելներն ու խրկան
Մեր խեղճ սրտին յուզմանց վրայ անկեղծաբար:

ՍԻՊԻԼ

ՄԻՋՈՒԹԵԱՆ

Յիշողներ կա՞ն արդեօք թէ բանաստեղծուհի մ'ալ
եղած է, թերեւ մէկ օրուան մը համար միայն, Տի-
կին Արուսեակ Պէղիբեան, Հա թատրոնի վաղեմի
դերասանուհին որուն տաղմամ մանուկ տարածայ-
նութիւնը օրուան լրագրաց մէջ ամօթեցնուին տուաւ
իրեն—մինչ ինքը անկեղծ ու անտեղծուի, պատասխա-
րուած կը գտնուի այժմ Ս. Փրկ. Հիւանդանոցին մէջ:

1883ին, ի նպատակ իրեն կազմակերպուած վերջին
ներկայացման մ'առաջին Թատրոնին զուտ ծախուելու
համար՝ Տիկին Արուսեակ զրած ու անցաւ թերթերու
վրայ հրատարակած է ինքնատիպ բառնաւոր մը որուն
շահական ամբողջութենէն մաս մը կ'արտասուէր, իրեն
անակնկալ:

ՆԱԽԱԲԱՆ ԴՐՈՒԱԳ ՇԱՆԴԻՍԻ

ՆՈՒՐԻՆԵԱԼ

ԱՌ ՄԵԾԱՀԱՆՃԱՐ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ

ՍՐԱՊՈՒՆ ԷՖԷՆՏԻ ՀԷՔԻՄԵԱՆ

Խոր լուսնեան մէջ գիշերին
Ամպոց տակէն դուրս ել լուսին,
Ձի այս ժամուս եկած եմ հոս
Թափել արցունք առատահոս:

Ահա վիշտերս, ահա ցաւեր,
Լուսին հանուրդ տար հրաւեր,
Թող դան լսել Արուսեակիս
Այս տխուր ձայն ցաւած սրտիս:

Ո՛ւր էք ո՛ւ Հա՛յ բանասէրներ,
Է՛ր ձեր գրիչ այդպէս կասեր,

Արդեօք ՚ի խոր քո՛ւն էք ննջեր
Թէ թատրոնին էք վշտացեր:

Ան բնութիւնն որ ձեզ տուեր
Շնորհք, տաղանդ, վսեմ ձիրքեր,
Ի՞նչ իրաւամբ իւր օգուտներ
Ժողովրդեան չէք ընծայեր:

Քանի՛ քանի հրաւեր կարդամ
Թէ Արուսեակը զո՞հ կերթամ,
Վախճամ մի օր դիս կուլ կուտան
Ձի ձեր մէջ շատ անսիրտներ կան:

Արդ զո՞վ կոչեմ ես ձեր մէջէն
Սրապիւն Հէքիմեանը,
Թէ ո՛չ Թովմաս Թէրզիեանը,
Նոցա գործքեր կարի ծանր են:

Կէս ժամ գոնէ չէ՞ք նուիրեր,
Ո՛ւ պաշտելի բարեկամներ,
Ո՛ւր են արդ ձեր քաջալերներ,
Օգտանւէր գաղափարներ:

Ո՛ւ Գարագա՛, Ֆէլէք, Չալեան
Քաջ թարգմանիչք, բանաստեղծներ,
Քիչ կը դատեմ թէ ձեզ կոչեմ
Հայոց հմուտ գրագէտներ:

ԱՐՈՒՍԵԱԿ ՊԷՋԻՐՅԱՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

ՕՍՄԱՆԵՐԷՆ ՂԵԶՈՒԻ ԱԽԱՆԴՈՒՄԸ

Մեր զպրոցներուն մէջ Օսմաներէն
լեզուն աւանդելու խնդիրը, տարակոյս
չիկայ որ ամէնէն կարեւոր խնդիրներէն
մէկն է: Օսմաներէնը, իբր երկրին լեզուն,
բնական է որ ամէն կերպով ամենաան-
հրաժեշտ առարկան է, մեր զպրոցներու
ծրագիրներուն մէջ:

Արդ, մեր գաւառական թղթակիցներէն
ոմանք մեզ կը գրեն Օսմաներէնի ուսուց-
ման այս կարեւոր հարցի մասին. վերջերս
Բիւզանդիոնի մէջ, Օսմ. լեզուի ուսուցիչ
Միհրան էֆ. Արիկեանի կողմէ յայտնուած
սա գաղափարը թէ «ժամանակէ մը ի վեր
մեր բոլոր ուսանողներէն զուտ Արաբ. եւ
Պարսկ. ծանօթութիւն կը պահանջուի,
որ անպէտ է», Օսմ. մասնագէտ ուսուց-
ցիչ եւ Ուսումն. Խորհրդոյ անգամ Պետ-
րոս էֆ. Կարապետեան հաստատեց որ
սխալ է Արիկեան էֆ.ի կարծիքը եւ
նախնական կրթութեան մէջ աշակերտաց
բնաւ զուտ Պարսկ. եւ Արաբ. դաս չտրուիր,
այլ միայն Օսմ. լեզուի գրական, պաշտո-
նական եւ գործնական մասը կ'աւանդուի,
թուրքերէն քերականութեամբ մը, որուն
մէջ Արաբ. եւ Պարսկ. գործածական բա-
ռերու մասին հարկ եղած կանոններն ու
չեն անտեսուած: Իսկ զուտ Արաբ. եւ
Պարսկ. լեզուաց տարբերքը, Կ. Պոլսոյ
միայն երկու հատ երկրորդական վարժա-
րանաց բարձրագոյն երկու կարգի աշա-
կերտաց կ'աւանդուի շաբաթական մէկ
ժամ գասախօսութեամբ, ինչ որ անհրա-
ժեշտ է եւ օգտակար Օսմ. լեզուն հիմ-
նապէս գիտնալու եւ Օսմ. մատենագրու-
թիւնը ուսումնասիրելու կարող ըլլալու
համար: Գալով ուսուցչաց, ասոնցմէ ալ
միմիայն բուն մասնագէտներէն կը պա-
հանջուի զուտ Արաբ. եւ Պարսկ. հմուտ-
թիւն եւ ոչ թէ առ հասարակ չորս աւ-
տիճանի ուսուցիչներէն, ինչպէս կարծած
է Միհրան էֆ. Արիկեան:

Օսմ. լեզուի մասնագէտ ուսուցիչ
Ստեփան էֆ. Կուրտիկեանալ ձայ-
նակցելով Պետրոս էֆ. Կարապետեանի
կարծիքին, ինքն ալ իր կարգին հաւա-
սար ձեռնհասութեամբ եւ զօրաւոր ապա-
ցոյցներով հաստատած է թէ Արաբ. եւ
Պարսկ. լեզուաց կարեւորութիւնը մեծ է
Օսմ. լեզուի եւ մատենագրութեան ուս-
ման համար, եւ ցոյց տուած է թէ այս
լեզուները չգիտողները գիտողներէն մե-
ծապէս կը տարբերին:

Այսօր փափաքելի է սակայն որոշա-
պէս գիտնալ թէ այս մասին Ուսումն.
Խորհուրդը որոշ ծրագիր մը ունի՞ եւ թէ
այս երկու լեզուները սուղ ժամանակի
մէջ սովորելու համար ի՞նչ միջոցներ ձեռք
պէտք է առնել:

Խմբագրութիւնս կը խնդրէ ամէն ձե-
ռնհասէ, որ այս կարեւոր խնդրոյ մասին
իր ըմբռնումը պարզէ մէկ անգամէն եւ
շատ հակիրճ կերպով:

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՈՒԹԻՒՆԸ ԹՈՒՐԿԻՆԻՑ ՄԷՋ
ԱՆՈՆՑ ԸՆԹԱՑՔԸ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՆԴԵՊ
ՅԱՆՁՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ
ԱՐԳԻՒՆԻՆԵՐԸ

Օսմ. կայս. կառավարութեան առօրեայ տնտեսական բարգաւաճումը առիթ տուած է որպէս զի եւրոպական, ինչպէս նաեւ մասամբ ալ Նոր Աշխարհի արտադրութիւնը առեւտրական գործիչներու միջոցաւ մուտ գտնեն ի Թուրքիա եւ շահագործուին. այս առեւտրական գործիչները, ներկայացուցիչ (representant) անուամբ ճանչցուած են: — Տնտեսական պայքարները յաճախ տեղի կ'ունան որ եւ է երկրի մը ճարտարարուեստական գործարաններուն՝ որպէս զի ասոնք իրենց ներկայացուցիչներու միջոցաւ կարենան մրցել ուրիշ գործարաններու հետ. ճիշդ այս պարագան է որ տարիներէ ի վեր, ինչպէս ամէն հրապարակի, այնպէս ալ Պոլսոյ հրապարակին վրայ աւերիչ մրցումը մը յառաջ բերած է, անանկ որ այլ եւս ներկայացուցիչները սկսած են գլուխները պատէ պատ զարնել. իրենց ստանալիք սովորական յանձնառոյժէքին (commission) մէկ քառորդով իսկ բաւականանալ՝ միւս երեք քառորդը սպարազային համեմատ կ'ամ վաճառականին, կամ անոր ընդհանուր գնորդին եւ կամ վերջապէս ուրիշ առեւտրական միջնորդի մը յատկացնելով: — Սակայն այս ընթացքով բնականաբար ոչ իրենք կարեւոր չա՛ մը կարող կ'ըլլան արտադրել եւ ոչ ալ կրնան իրենց գործարանները գոհացնել, որով կը հարկադրուին տարբեր միջոցներու գիմել, այսինքն ապրանք տալ. վաճառում ընել կամ յանձնարարութիւն առնել սկսիլ, ճիշդ այն յաճախորդներուն հետ որոնք միշտ եւ միայն վաճառականէն կ'հայթափէին իրենց տեսակները: Այդ յաճախորդները, որոնք մէջ ուղղամիտ շատ քիչ կը գտնուի ըլլայ հոս ի Պոլսո, կամ Գաւառները՝ Անատոլիա եւ Բուսնի, ի տես Եւրոպացիի երեւոյթով գլխարկաւորի մը՝ մինչեւ իրենց ոտքը գալուն եւ ֆրանքով կամ քէնսով գինը առաջարկելուն, բոլորովին չլացած՝ առանց խորունկ եւ չորջանայեաց կերպով մը մտածելու իրենց առնելիք սխալ քայլին ելքին, չեն վարանիր անմիջապէս գնումներ կատարել կամ օրտոյցներ տալ. սակայն այս ամէնը՝ մէկ անգամի համար, վասն զի եթէ կանխիկ է գնումը, յաճախորդին գործին չի գար շարունակել, նկատի առնելով որ անդին վաճառականին քով այդ յաճախորդը կ'ըլլի գումարով վարկ մը կը վայելէ. իսկ եթէ գնումը մինչեւ իսկ ապառիկ ըլլայ, ինչ որ շատ հաղուադէպ է, ապրանքը յանձնուելէն վերջ տեսակի ամե-

նաջնջին տարբերութիւն մը կ'ամ գինը եւ կանխահաւ անկում մը պատճառներ կ'ըլլան յաճախորդին համար, որպէս զի սա իր մատը փաթթելիք խնդիր մը ի ձեռին ունեցած ըլլայ եւ ըստ այնմ chicaneի մը ծնունդ տալով, յաջորդի բան մը զեղջել ապրանք արժէքէն. վարկի խնդիրն է որ յաճախորդը վաճառականին կ'ապած է, ինչ որ ոչ մէկ ներկայացուցիչ կարող է ընել:

Միւս կողմանէ վաճառականը երբ կը տեսնէ թէ ներկայացուցիչները տակաւ իր յաճախորդներուն կը դիմեն, 1. նախ միջոցներ կը գտնէ ուղղակի գործարաններու հետ յարաբերութեան մէջ մտնելու, այդու ներկայացուցիչին փոխադարձ վնաս մը պատճառած ըլլալու համար, եւ կրնայ ջոզի ալ, անոր համար որ ինքը կարող է գործարանատիրոջ աչքը չլացնող մեծաքանակ գնում մը մէկ անգամէն կատարել, մանաւանդ որ ներկայացուցիչն պարբերաբար առած պատահական օրտոյցները հաւաքաբար արդէն կարեւոր բան մը չեն արժեր բազմաթիւ վաճառականին մեծաքանակ մի կ'ապակցութեան (engagement): Յետոյ գործարանատէրը այս կերպով զերծ պիտի մնայ կարգ մը ծախքերէ գորս ներկայացուցիչը կ'ընէ միշտ ապրանք ծախելու առիթով ճամբորդած ատեն: 2. իսկ յաճախորդաց անուղղամտութիւնը, որ ամենաջնջին դնոյ տարբերութեան մը համար, մինչեւ անգամ իրենց վաճառականը լքելով ուրիշին երթալու աստիճանին կը հասնի, բնական է թէ չէ կարող անտարբեր թողուլ այս վերջինը որ իր կարգին աւելի գործնական միջոցի մը կը դիմէ, այսինքն այդ կարգի յաճախորդաց մօտ, կեդրոն տեղերը վստահելի անձնաւորութիւններ կը գտնէ, անոնց ապրանք կը զրկէ եւ անշուն յանձնառոյժէքով մը (commission) իր հաշուն ապրանք ծախել կուտայ եւ այս եղանակաւ իրմէ հեռացած, իրեն դէմ դարձելու նպատակ ունեցող յաճախորդներուն ընկիւք գործառնութիւնն շատ աւելի մեծաքանակ եւ շահաւոր առեւտուր կարող կ'ըլլայ բնել: — Վաճառականներու կողմէ կարգուած այդ վստահելի յանձնակատարները (commissionnaire) իրենց յատուկ գործառնութիւններն ալ ունին արդէն. օրինակի համար նուազանգիստի մը յանձնակատարը նոյն գիծով ներքին ուրիշ քաղաքներու արտադրող եւ ներածողը կը կատարէ, եւ յաճախ ալ զանազան ապահովագրական, նաւային եւ սեղանաւորական հաստատութեանց ներկայացուցիչը կ'ըլլայ:

Մրցումը, շահերու՝ շատ մը ձեռքբերումէ լրացանումը, այս տեսակ գործառնութեան կերպերը պիտի ստեղծեն միշտ: Ասկից առաջ առանց ներկայացուցիչի որ եւ կից գործարան ապրանք չէր ծախեր. հիմայ այդ նորոյթը (մօտան) անցած է:

Փապրիքներն են որոնք կ'ստիպեն վաճառականները ուղղակի իրենց գիմել: Ասկից քանի մը տարի վերջն ալ, յանձնակատարութիւնը թերեւս մէջտեղէն վերնայ եւ գործառնութեան ուրիշ եղանակ մը ստեղծուի:

Առեւտուրի կեանքին մէջ այս փոփոխութիւնը միշտ կրնան տեղի ունենայ, որոնք սակայն վճարական կերպով չեն կրնար վերագրուիլ ներկայացուցիչներուն այս կամ ան ընթացքին. վաճառական ալ իր կարգին բաժին ունի մրցման այս աններդաշնակ գնացքին մէջ. ատեն մը, ինչպէս ուրիշ առիթ խօսած եմ այդ մասն, ներքին յանձնակատարներու (Անատոլիոյ բոմիսիօնարը) դէմ էր վաճառականին ընթացքը. չէր ուղեր անոնց 10% յանձնառոյժէք մը տալ երբ ասոնք որ եւ իցէ յաճախորդ մը կը ներկայացնէին վաճառականին: Այսօր ալ, աւելի գաղափարաբար պարտելի պարագաներու մէջ գտնուողներ կան. օրինակի համար ենթադրելով մէկը որ Անատոլիոյ քոմիսիօնարութիւնէ լազդի բերմամբ այսօր ի Պոլս վաճառական մըն է եղած, 40% մօտ անձէ բաղկացած պաշտօնէութիւն մը իր թելին տակ ունի, Փապրիքաւ ներկայացուցիչ (representant) է, միանգամայն ալ վաճառական ու յանձնակատար, եւն. եւն. ի՞նչ կը նշանակէ, երբ այսքանի զբաղումներուն մէջէն, օրինակի համար առանց որ եւ իցէ հաշիւ, կ'ապ ու կ'եմ ունենալու Անատոլիոյ շատ մը քաղաքներու յաճախորդաց հետ, կ'ելէ այդ տեղուանքը կ'երթայ, եւ անոնց պղծիկ մէկ շահուն աչք տնկելով խանութ կը բանայ, մարդ մը կը դնէ հոն, ապա քը կը զրկէ, եւ կ'սկսի արշընով բոխով կամ օխալով ապրանք ծախել տալ, եւ բացարձակապէս վնասել այդ տեղերու խեղճ անաֆներուն, որոնք իր հետը երբէք գործ ունեցած չեն եւ հետեւապէս անուղղամիտ ընթացքի մը մէջ չեն գտնուած ինչպէս վերը բացատրեցի, որ ատեն խնդիրը անշուշտ կը տարբերուի այլ իրենց իր գովը տապկուող մարդիկ են որոնք մեծ վաճառականի մը մինչեւ խառնուի պանին շահուն աչք տնկելու աստիճան տեղեկ ընթացքին մէջ որ եւ իցէ վաճառականական սկզբունք չեն գտած:

Վաճառական անունը իրաւամբ կրող մէկը engros ծախելու է, թէ՛ վաճառական թէ՛ եսն. Գ ըլլալ, սխալ քայլ է ասիկայ, ատեւտրական սկզբունքից դէմ է. երկուքը մէկէն բնորդ կամ իր դէմ օրին մէկը աւելի գորաւոր մրցողներ կը գտնէ, եւ կամ, ինչ որ յաճախ պատահած է, հայրին մէջէն չկրնալով ելլել վնասի կ'ենթարկուի:

Վաճառականին մինչեւ այս աստիճան անկու մը մէկ պատճառով միայն կարելի է վրկել, այսինքն ասանկներ իրր վաճառակոմն չի նկատելով. մեր առեւտուրի հրապարակը արդէն ասանկներու թուղթերուն (Գաւալի) գին չիտար, կամ պատաս զին կուտայ, առանց կարել որութիւն տալու կարգ մը հեղինակաւոր (!) անձներու կողմանէ յերկրաւած՝ զայնս իրր անշունոր վաճառականաց ցոյց տալու աստիճան միամիտ՝ réclameի միջոցներուն:

Խ. Պ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՈՐՈՇՈՒՄ ԵՆ ՕՐՈՒԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ
ԶԱՆԱԶԱՆ ԱՐԺԵՐՈՎ ԶԱՆԱԶԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

Ամերիկեան կարեւոր թերթ մը վերջերս խնդիր քրտած էր թէ որո՞նք են օրուան կենսական հարցերը. հեղինակութիւն ունեցող բազմաթիւ անձեր պատասխանեցին այս հարաւերին:

Չարլս Ֆրէնսիզ Ատտաւ, համըմանութեան խառնարան՝ Մասայ-սէզզի Պատմութեան Ընկերութեան, կ'ըսէ թէ օրուան խնդիրները իրենց կարեւորութեան կարգով հետեւեալներն են. առաջին, այն զիտական խուզարկութիւնները, որոնք այս պահուս կը կատարուին ամերիկեան կառավարութեան կողմէ, զիջին տենդի եւ քուէրայի առաջին առնելու համար. երկրորդ, իւզի եւ ամուսին տեղ կազմի գործածութիւնը. երրորդ, Աշխատութեան եւ Դրամագլխի խնդիրը. չորրորդ, ոսկեհանքերէն ակնկալուած յաւելուածակտն արտադրութիւն մը:

Նախագահ Մ. Լուպէ կը յայտարարէ թէ իրեն համար ամէնէն կարեւորը խաղաղութեան խնդիրն է. ազգերը որքան աւելի մօտեն ճանչնան զիրար, այնքան մեծ հաւանականութիւն կայ որ իրենց փոխադարձ շահերը աւելնան:

Մ. Ժորէս, Ֆրանսայի երեսփ. Ժողովի քննարկարական կուսակցութեան ղեկաւորն է, սա համոզումն ունի թէ կարեւորագոյն խնդիրը Ժողովուրդներու բարեկեցութիւնն է, եւ այդ ալ կարելի է ձեռք բերել մի միայն իր հետեւած վարդապետութեամբ. անով է որ ամէն մարդիկ եղբայր պիտի ըլլան եւ ամէն զաւակարգէ քաղաքացիներ միանալով պիտի մաքառին պատերազմին դէմ:

Բարմէն Սիլվա, Ռուսաստանի թագուհին կ'ըսէ. ամէնէն կարեւոր հարցը սա է թէ ինչպէս պէտք է բարեփոխուին մտցնել մեր ազգիկներու դաստիարակութեան գործին մէջ, ամէն ազգիկ որ տասը տարեկանը լրացուցած է արդէն, պարտի համ առնել բանաստեղծութենէ, վէպէ, դեղեցիկ պատկերներէ, ինչպէս նաեւ սէր տածէ Բնութեան հանդէպ:

Հարիւրապետ Տրէյֆիւսի համար օրուան անհրաժեշտ պէտքն է Ժողովուրդները այնպէս մը դաստիարակել, որ անք ըլլան անկեղծ, ճշմարտասէր եւ արդարագոյն:

Վու Դինկ Ֆանկ կը խորհի թէ գործաւորական խնդիրն է ամէնէն կարեւորը:

Մովակալ Տիտէյ կ'ըսէ թէ ինք ամէնէն աւելի հետաքրքրուած է պղտիկ տըղոց հետ կապ ունեցող ամէն խնդրի համար. թէ ինք միշտ ուզած է որ ամէն ջանք թափուի մատղաշ սերունդը մըտմըտէ եւ հոգերէ հեռու պահելու հա-

մար, պղտիկ տղաքը պէտք է զերծ պահել ստիպողական աշխատութիւններէ:

Տիկին Ճուլիա Ուորտ Հոուի համար կանոնադաշտին ամէնէն կարեւոր խնդիրը սա է թէ ինչպէս կրնան այրերուն հետ հաւասար իրաւունքներ ձեռք բերել, օրինական սահմաններու մէջ. կրնորը կ'ուզեն ազատագրուիլ տաժանելի աշխատութիւններէ, ինչպէս նաեւ կ'ուզեն որ դաստիարակութեան սկզբունքները նոյնաձեւ ըլլան թէ՛ այրերուն եւ թէ՛ կրնորուն համար:

Ճոէքին Միլլըրի համար օրուան քաղաքական կարեւոր խնդիրն է տիեզերական խաղաղութեան հաստատումը. Ամերիկայի համար այս խնդիրն լուծուի կը կայանայ մարտանաւեր չինելու մէջ. Եթէ Մ. Նահանգները մէկ քանի միլիոն եւս ծախսեն այս գործին համար, ամերիկեան տորմիդն աւելի զօրաւոր կ'ըլլայ քան անգլիականը եւ ճարձակաւոր միացած ինքնազուլթիւն, Մըրոյի վարդապետութիւն, մարտանաւեր — ասոնք երեքն ալ միասին պէտք է ըլլան միշտ: «Մարտանաւեր չինեցէք, յետոյ քանի մը հատ ալ չինեցէք»:

Կարդինայ Կիպրն, Պալդիմորէն եւ Կարդինայ Րիչարտս, Բարիզէն, պղտիկ քարոզներ կուտան կրօնական խնդիրներու վրայ, քարոզներ որոնք իրաց վիճակէն շատ բան մը չեն փոխեր:

Բըվիլու, օլ Րիվիւզի խմբագրապետ Ուիլյամ Սըզէր կարծիքով ամէնէն ստիպողական խնդիրը, որ միանգամայն տընտեսական, քննարկական եւ կրօնական է, հաստատութեան անհաւասար բաժանումն է: Մ. Սըզէր մանրամասնօրէն կը քննէ թէ Ժողովուրդը ինչ տեսակ ընթացք մը պիտի բռնէ միլիոնատէրին հանդէպ. իր համոզումով, ինչ որ մեղուաբոյծ մը կ'ընէ իր մեղուներուն, նոյնը պիտի բնէ մարդկային ընկերութիւնը իր միլիոնատէրներուն: Այն մեծահարուստ զրամատէրը, որ տարեկան 57 միլիոն տոլարի եկամուտ մը ունի, պիտի կրնայ այնքան զրամ մընայ ունենալ իր ձեռքին մէջ, որքան կրնայ ծախսել, զոր օրինակ, 7 միլիոն տոլար. իսկ միւս 50 միլիոնին հոգը կառավարութիւնն ինք պիտի ստանձնէ:

Բրոքինգը Կոլտուին Սմիթի համար ալ օրուան ամէնէն կարեւոր խնդիրը զրամագլխի եւ աշխատութեան պայքարի հարցն է: Մ. Կոֆըրսի կարծիքով այն բոլոր խնդիրները, որոնք ներկայիս գործաւորական դժուարութեանց պատճառ կ'ըլլան, անցնալին մէջ պատահած եւ արագացին ալ պատահելիք խնդիրներ են. այդ դժուարութիւնը սա է. «Ինչ մը ջոցներով կարելի է աւելի մեծ բաժին մը ստանալ»:

Միլիոնատէր Րըսէլ Սէյն կը պնդէ սա կարծիքին վրայ թէ երբ հանրային ձեռնարկները պաշտօնական ձեռքերու միջո-

ցով կառավարուին իրաց վիճակը լաւագոյն կ'ըլլայ: Ընդհանուր առմամբ, քաղաքակրթութիւնը եւ հանրավարականութիւնը կը ձգտի անհատին եւ ո՛չ թէ հասարակական մարմիններու հսկողութեան տակ զնել հարստութեան մատակարարումը:

Միացեալ Նահանգաց Դախկին ղեր-նախագահ Մ. Սըզիլընօրն կ'ըսէ թէ կարեւորագոյն խնդիրն է մաքսապաշտպան գրութեան մէկ կողմ թողուիլը:

Ծերակուտական Լոճ, Ամերիկացի, երկարօրէն խոսելով Դրոպներու մասին, կը ծիծաղի այն գաղափարին վրայ թէ այդ խնդիրը կարգադրուած կարելի է համարել մաքսադոյցը ջնջելով. իր փափաքն է որ միջոց մը գտնուի, որով կարելի ըլլայ Դրոպներու պահպանումը, միեւնոյն ժամանակ Ժողովուրդեան աչքին առջեւ յստակօրէն պարզելով թէ անոք իտերզաւոր բան մը չունին իրենց գործունէութեան մէջ, եւ թէ կառավարութիւնն է որ կը հսկէ իրենց վրայ եւ ո՛չ թէ հակառակը: Ուրիշ հեղինակաւոր Ամերիկացիներ ալ զանազան միջոցներ կ'առաջարկեն Դրոպներու կնճռոտ հարցը լուծելու համար:

ՆՕՔԵՐ՝ ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԷՆ

ՏԻՐՈՒՆԻ

«Աւերհանգալ» եւ «Ճերիսի Ծարգիլ» օրաթերթերու Տէր եւ Տիֆթի Տիգրան ԷՖ. Ճիվէլեկեան դժբաղդութիւնը ունեցաւ կարգեցնելու իր եղբայր Յովհաննէս ԷՖ. Ճիվէլեկեան, որ առան սիրազեղ եղբայր մը, նոյնեան ալ գորտուր ազակից մը եղած էր Տիգրան ԷՖ. Ճիվէլեկեանի, բաւոր դարէ աւելի ժամանակի մը միջոցին, վաղով նոյն «Ճերիսի Ծարգիլ»-ի եւ յետոյ «Աւերհանգալ»-ի եւ «Ճերիսի Ծարգիլ»-ի վարչութիւնները միանգամայն, օրինակի ձեւով հաստատեցին:

Յուզարկաւորութիւնը կատարուեցաւ վերջին չափերով օր. Երեւ. Մ. Յովհաննէսի քերական եկեղեցւոյ մէջ, մեծ հանդիսաւորութեամբ:

Յովհաննէս ԷՖ. Ճիվէլեկեան, յարգուած զինքը հանգցող ամէն անհատ, կը բողբ բարեւոյտ ու առաքինի անձնաւորութեան մը յիշատակը:

Նախագահութիւնը իր անկեղծ ցաւակցութիւններ կը յայտնէ Տիգրան ԷՖ. Ճիվէլեկեանի եւ իւր բոլոր պարագաներուն:

«ԾԱՂԻԿ»Ի ՆԱԽԱԿԱՆՆԵՐ

ԱՌ. Ս. Ս., ՕՐՈՒՄԱՐԷԶՈՅ. — Չե՛ր «սոյքեր, գոյքեր»ը ստացում: Հասարակութիւնը աւժանիք չունի ան: Զգացում կայ միայն հոն, իսկ ձեռքարուեստի եւ ներհանումի՛ բացակայութիւն: «Մայր յոռութեան հասոյն» մէջ իր «սաւար»ը սոյ մըն է զոր գրած ըլլալուն համար յուսումնաւոր օրդէն զգացած է՛ ինչպէս վերջին ուր տղերուն մէջ եւ կաւանգանալ վեց անգամ ձաւարկած ըլլալուն համար: Աւստեղէ՛ք դեռ, կա զոյգէ՛կաւոր գրողներ եւ անոնց օրինակին ետեւիլ, անոնց նմանիլ ջանալէ՛ք եւ կ'ընկաւումի՛ք մեր Նաւերու Բաւնիլն մէջ:

ԱՌ. Ս. Ս., ՈՒՍՈՒՆՈՂ, ԿԱՅՈ. ԼԻՍԻՆԻ. — Էրեւն վերջի վրայ ձեր դիմած ծանօտագործութիւն աւելի, պիտի փափաքէի՛ք հրատարակել իր կարծիքները վերադաշտան արուեստին վրայ, զոր կը խոստանա՛ք բարգմանաբար դիմել մեզ: — Իր վերաւանդներէն ալ կ'ընտել հրատարակել, եթէ ցոյս հարստ ու լոյսնաւորէ՛ք բարգմանումը ըլլան: — Կը սպասեմ:

(Կրտսեմատէր Ա. Ս. Ս. ԼԻՍԻՆԻ)

Տպագրութիւն Սագաեան
Կալարու, Գորպոնովոյ խան քիւ 7

ՊԱԼՔԱՆ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
գրասենեակները
փոխադրուած են
Ղալաթիա. Պանք Օթոմանին դէմ
Թահրապուրն խան

ՄԻՋՐԴԱՏ ՀԱՅԿԱԶՆ
ՀԱՄԱԿԱՌՈՐ ՀՈՎԱՆՈՑՆԵՐՈՒ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
Ղալաթիա, Գարաքէօյ, Բաքիսիսն խանին տակ
Հովանոցի նորոգութիւններ ալ կը կատարուին

ՆՈՐ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
Պատրաստ են ջափի վրայ նառուստներու
ԼԱ ՊԷԼ ԺԱՌՏԻՆԻԷՐ
Կալաթա, Շիլլի բրամու էյի կայարանին դէմ, 23
Սոյն հաստատութեան մէջ կը գրտ-
նուին ամենալաւ կերպով շինուած
ձեւաւոր պատրաստ հաշուստներ, ամէնքն
ալ խիստ հալաւոր զիններով, որովհետեւ
տէրը, Պ. Լուիզորուլ, 24 տարիէ ի վեր
չատ ծախելու սկիզբէն իւրացուցած է
կը գտնուին նաեւ մանչ եւ աղջիկ տղոց
համար ամէն տեսակ գլխարկներ: Զմեռ-
ուան եղանակին համար մասնաւորաբար
ընտիր հագուստներ եւ բալթօներ հասած
են եւրոպական առաջնակարգ զործա-
րաններէ:

ԱՆԱՐԱՏ
ԹԱՇ-ՏԷԼԵՆԻ ԶՈՒՐ
ՀԱՄԵՂ ԵՒ ԱՌՈՂՋԱՐԱՐ
Յանձնարարած
Բոլոր բժիշկներու կողմէ
Անխտիք
Կը ծախուի երկու տեսակ պլաթի շիշերու
եւ ճերմակ հազարնոցներու մէջ
Մասնաւոր բէթերով եւ էթէթերով հոյսած
ԶԳՈՒՇԱՆԱԼ ԿԵՎԵՐԵՆ
ԿԵՂԲԱՆԱՏԵՂԻՆ
Ղալաթիա, Եէր Ալթը ճամբի կողմը
Խրիսովէրի խանին տակ, թիւ 5
ՕՂԱՆ ԲՈՒԼԱՔԱՆ ԷՖ.Ի ԽԱՆՈՒԹԸ

Թէ՛ՅԸ ամէնէն առօրեայակի բնակիչն է
Թէ՛ՅԸ ամէնէն աւան րոպիւն է
Թէ՛ՅԸ ամէնէն անպատար բնակիչն է
Թէ՛ՅԸ է որ կը զիւրապնէ մարտողութիւնը

Ա. ԱԼԷՄԵԱՆ
ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԹԷՅԻ
Թանգար փողոց, թիւ 49
Ա. ԱԼԷՄԵԱՆ Թէյի մեծ վաճառատունը
ունի ամէն տեսակ հոտաւէտ ու համեղ
ազնիւ տեսակէ թէյեր, շատ աման գինե-
րով: Գաւառներէ կ'ընդունուին ալ տե-
սակ յանձնարարութիւններ եւ կը դոր
ծադրուին կատարեալ ճշգրտակամբ
եւ ուղղութեամբ:

ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԹԵՐԲ
ՄՕՐԻՍ ՖԱՐԱՃԻ
Ղալաթիա, Մերքեպանի փողոց, ձեւիտ խան, 3
ԿԱՆԻՆԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՄՈՎ
Թուրքիոյ ամէն կողմերը կը զրկուին
ապրանքներ

ԱՐԱՄ ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ
ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺ
Պոլիս, Պանք Գարու, Պին Պիր Չեղիտին դիմաց
ԱՐԱՄ ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ ամէն առաւօտ կանուխ կը գտնուի
Սկիւտար, Իճատիյէ, Տողրամաճը փողոց իր բնակարանը
Ամէն օր 5—11 զիմն Պոլիս, Պանք Գարու, Պին-Պիր-Չեղիտին դիմաց
Կիրակի օրերը ժամադրութեամբ

ԲԵՆՈ ՓԱՓԱՋԵԱՆ
Բերա, Բուսիլի Բասաժ
Մեծ մթերանոց հեծե-
լանիւններու եւ յարա-
կից ամէն տեսակ կազ-
մածներու, լապտերնե-
րու, օդամուխ գործի-
ներու, եւլն. եւլն.

ՊՈՍՖՈՐ ՀԵԾԵԼԱՆԻՆԵՐ
Մասնաւոր Արեւելի համար պարտաւորած
Մասնաւոր աշխատանոց
Հեծելանքներու շինութեան եւ նորոգութեան համար

ԹԱՅՀՄԱՆ ԵՂԲԱՐՑ
ԿՈՃԱԿԻ ՄԵՔԵՆԱՅ
Թէ՛ զերծակներու եւ թէ՛ կանանց զգեստ-
ներ կարողներու համար անհրաժեշտ
ԿՈՃԱԿԻ ՄԵՔԵՆԱՅ
ՄԻԱՅՆ 46 ՖԱՐԱՔՈՎ
Թայժման եղբարց կոճակի մեքենայով կը
շինուին 16 տեսակ մեծ եւ փոքր կոճակներ
Մեկ ժամուան մէջ 185 կոճակ
ՄԵԾ ՄԹԵՐԱՆՈՅ
Կալաթա, Պէօյի ք. Միլլիթ խան, թիւ 1

ՖԷՆԻՔԱ ՕԹՐՈՇԻԷՆ
ԿԵՆԱՅ, ՀՐԴԵՇԻ, ԾՈՎՈՒ
ԿԱՅՄ. ԹԱԳ. ԱՌԱՆՁՆԱՇՆՈՐ ՀԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ ԻՎԻԷՆՆՈ. 1860ԻՆ
Դրասենեակ՝ Համօքույօ խան, թիւ 52, 53, 54, 55, 56
Լիազօր ներկայացուցիչ՝ Գ. ՖԵՐԱՏԵԱՆ
Ֆէնիքս Օթրիլէն Ընկերութեան կենաց ապահովագրութեան օրինակ մը.—
35 տարեկան մէկը որ կ'ուզէ ապահովագրուիլ Ֆէնիքս Օթրիլէն Ընկերութեան
20,000 Ֆրի եւ քսանեւէնից տարուան համար, տարեկան 925 80 Ֆր. պիտի վճարէ
ու պայմանաւորութեամբ պիտի ստանայ 31.266 Ֆր. հնչուն դրամ ամբողջովին. Իսկ եթէ
Թանի դոր օրինակ. 10 տարիէն, իր ժամանակը չընդհատելով սպիտի ստանան
1.314.62 Ֆր.: Այս ամէն գումարները ԱՆՈՒՄԱՆԱԿԱՆ, չեն, այլ ԻՐԱՆԱՆ, եւ Ֆէնիքս
Օթրիլէն Ընկերութիւնն այս գումարներուն վճարումը կ'երաշխատէ իր բոլորով:

Կ. ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ ԵՒ Յ. ԻՍՍԳՈՒԼԵԱՆ
ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԹԷՅԻ ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
Պոլիս, Պանք Գարու
ձեւիտ պէյ խանին կից, թիւ 10
ԱՋՆԻԻ ԹԷՅԵՐ
ԱՃԱՆ ԹԷՅԵՐ
Թէ՛ՅԻ ԸՆՏԻՐ ԽՈՐՈՒՄԻՆԵՐ
ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ-ԻՍՍԳՈՒԼԵԱՆ
Թէ՛ՅԻ ԽԱՌՈՒՄԻՆԵՐԸ
ԱՆՄՐՅԵԼԻ
ՏԵՍԱԿՈՎ ԵՒ ԳԻՆՈՎ
ՊԱՐԴԵՔԵ

Գաւառներէ կ'ընդունուին ամէն քանա-
կով թեւաւոր յանձնարարութիւններ եւ կը
կատարուին ամենայն ճշգրտակամբ

ՀԷԼՎԷՏԻԱ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Հրդեհի, կենաց եւ ծովային արկածներու դէմ
ԸՆԴՀԱՆՈՐ ՆԵՐԱՑԱՑՈՒՑԻՔ
Ռ. ՄԻՑ ՆԻ ԸՆԿ.
Կալաթա, Պէօյի-Թէյիլ խան, թիւ 23, 24, 25

ՅՈՎԱՏԷՓ ԷՖ. ՊԱԼՊԱԼԵԱՆ
(ՄԵՐՈՒՆԻ)
ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺ
Մուշաֆէրիէ Հիւանդանոցին եւ
Պարսկական Վարժարանին
Բերա, Մեծ փողոց, Թագսիմ, թիւ 61
Զըրաֆեան արաբման
Պալապալեան ամէն օր ակոյայի ամէն
տեսակ հիւանդութիւններով տառապող-
ները կ'ընդունին, իսկ Ուրբաթ, Կիրակի եւ
Երեքշաբթի մինչեւ ժամը 5: Դիշերուան
ո եւ է ժամուն կարելի է զիմն: Պալ-
ապալեան կ'երաշխատէ իր լեցուցած ու
չինած ակոյանները: Տորեկները ակոյայ
քաշել տալու համար որոշ վարձք մը չկայ:
Քաշել տուողին կամքէն կ'ախեալ է:
Աղագներուն ձի

ՈՒԵՍԴԸՐՆ
ՀՐԴԵՇԻ ԴԷՄ
ԱՆ ԳԼԻԱԿԱՆ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.
ՀԻՄՆ ԵԱԼ 1851ԻՆ
Հարաւորապէս ծանօթ Ֆրանս. եւ Գերմ. բն-
կերութեանց գրամագրութը 100,000էն աւելի չէ
Ուեստըրն Ընկ. ղրդեհի դէմ ամէն կար-
գի գործեր կ'ապահովագրէ: Վնասները
տեղ. ուն վրայ եւ անմիջապէս կը հատու-
ցանէ:
Ներկայացուցիչ Թագսիմ
ԳԱՌԱՆԻԿ ԱՄՏՈՒՄՈՒՄՈՒՆ
Պոլիս. Պանք Գարու Ամենայնի խան 20, 21, 22
Տեղւոյն է շահեթ Ֆրանս. եւ Գերմ. ընկերութեանց
պարտաւորութիւնը հասնոյն հիւ քաղաքումը
100%էն աւելի չէ. Գնալիս Ուեստըրնը 125% է,
Եւ որ երաշխաւորութեան մը կ'ընայի եւ մշտնջոյ:

Պ Ա Լ Ք Ա Ն

ԱՌԱՋԱՆԱՅՆՈՐՀԵԱԼ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ Ի ՍՈՖԻԱ

Դրամապուշի, պահեստ եւ երաշխաւորութեան գումար 7,500,000 ֆրանք

Դրամատունք ընկերութեան՝ Պալիար Ազգ. Դրամատուն՝ Սօֆիա, Անգլեւաւորիական Դրամատուն՝ Լոնտոն,

Տուէլ Պանք՝ Պերլին, Օսթ. Կալա. Դրամատուն՝ Բարիդ, Քրէտի Լիօնէ՝ Կ. Պոլիս

Գործակալութիւն՝ Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ

Ընդհ. Դերկայացուցիչ Թուրքիոյ ԱՐՇԱԿ ՈՒՆՃԵԱՆ

Կոստանդնուպոլիս, Ղալաթիա, Պանք Օթոմանիս զէմ, Թահթապուլուն խան

ՏԱՍԸ ՂՐՇ. ՄԻԱՅՆ վաւարելով կարելի է ստորեւ եղած շրջանակներէն
մեկուն մէջ զետեղել ծանուցում մը **ԶՈՐՍ ԱՆԳԱՄ:**

Գ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ

Ա. Տ. Ա. Մ. Ն. Ա. Բ. Ո. Յ. Ժ.

Բերա, Մեծ-Փողոց,

Կալաթա Սերայի փսէին դէմ, քիւ. 200

Գշ. Եշ. Շք. օրերը առաւօտուն կանուխէն

մինչեւ երեկոյ ժամ 11 $\frac{1}{2}$:

Բշ. Դշ. Ուր. օրերը 6էն 11 $\frac{1}{2}$:

Կիրակի օրերը ժամադրութեամբ:

ԲԻՐԱՆԿԻՆ Շարափաթերթը տարեգր-
խէն սկսեալ ընդարձակուած ըլլալով, կը
հրատարակուի աշխատակցութեամբ կարող
գրողներու եւ հանրութեան կը ներկայա-
նայ իբր լուրջ ու կարեւոր հրատարակու-
թիւն մը: 3—4

Հեղինակութիւնք ՊԵՏՐՈՍ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ
1.— Իւտալիոյ Սարֆի Օսմանի, Բ. տիպ.
գին 6 զրշ. էջ 336: 2.— Նիւմունէի էտէ-
պիաթը Օսմանիէ, գին 4 զրշ.: (Քերա-
կանական, համաձայնական եւ տաղաչա-
փական ծանօթութեամբ): 4—4

Ս. ԳԱՆՃԵԱՆ

Ա. Տ. Ա. Մ. Ն. Ա. Բ. Ո. Յ. Ժ.

Ի Բարիդ ուսումնասիրած ամենավերջին
գրութեանց համաձայն դարմանումներ կը
կատարէ բոլորովին նորահար գործիքնե-
րով: Կ'ընդունի հիւանդները ամէն օր իր
բնակարանի ի Գառըգիւղ: Գօնախօլթասի-
օնները միշտ ձրի:

Ծան.— Թաղական Խորհրդէ եւ կամ
Աղքատախնամ մարմնէ վկայուած աղ-
քատներուն ձրի զարմանում:

ԱՆԳԼԵՐԷՆ, Ֆրանսերէն եւ ընդհա-
նոր զարգացման նպաստող դասերու հա-
մար տրամադրելի կայ ուսուցիչ մը. պայ-
ման՝ զիւրամտչելի, միթոտ՝ զիւրուսոյց:
Դիմել՝ «Ծաղիկ» ի Խմբագրութեան: 1—4

ԼԱ ՍԵԼԵՐԻԴԷ

Ապագազգրական ընկերութիւն
Ապակեղինաց եւ հայելիներու կտրելուն դէմ
Ընդհ. Գործիչ Թահթապուլուն խան
Ղալաթիա, Օ մ. Պանքային դէմ
Թահթապուլուն խան 1—52

ՄԱՍՆԱԴՐ ԴԱՍԵՐ ԹՈՒՐԲԵՐԷՆԻ

Դիւրամառչելի պայմաններով
Մանրամասնութեանց համար գիմել
«Ծաղիկ» ի Խմբագրատուն 3—4

Ս Ի Մ Օ Ն Թ Է Լ Ե Ա Ն

Արանց Դերձակ

Չափու վրայ ամէն տեսակ զգեստներու
Պոլիս Հանգօբուլո խան քիւ. 45

3—4

Մ Ի Ս Ա Ք Պ Ո Ւ Տ Ա Ք Ե Ա Ն

Վաճառատուն

Պատի թուղթերու, պատկերի չրջանակ-
ներու, ստորներու, եւլն. եւլն.
Կալաթա, Թիւնէիին դէմ, քիւ. 25

4—4

Ա Դ Ա Մ Վ Ա Ր Դ Ե Ա Ն

Վաճառատունք ամէն տեսակ

Չարդեղինաց եւ նորամեքեանց

Պոլիս, Մեծ-Շուկայ, Քիւրքեիներու դուռ, 41-43
եւ Սուլթան Համամ քիւ. 58 3—4

1 ՎԱՀԱՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ 4

Առամնարոյթ

Կալաթա, Գործիչ Բէ-9, Բաթիւն Խանի քիւ.
Դարմանում անգործածելի դարձած ակոսներու
Պատրաստութիւն նոր ակոսներու
բնականին կատարելալ նմանողութեամբ